

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Cochemská praxe

Pavčina ŠLECHTOVÁ

© 2022 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pavína Šlechtová

Veřejná správa a regionální rozvoj – k.s. Litoměřice

Název práce

Cochemská praxe

Název anglicky

Cochem practice

Cíle práce

Cílem práce je za pomoci analýzy právních předpisů a odborné literatury z oblasti civilního práva, objasnit multidisciplinární spolupráci jednotlivých aktérů Cochemského modelu, porovnání teoretických poznatků s praktickými. V případě zjištěných nedostatků navrhnout vhodné řešení.

Metodika

Zpracování teoretických východisek na základě studia odborné literatury a relevantních právních předpisů z oblasti civilního práva. Dle teoretických poznatků zvolit vhodné metody pro vypracování praktické části. V praktické části se práce bude zabývat postupem při realizaci Cochemské praxe na konkrétním pracovišti orgánu sociálně – právní ochrany dětí. Práce se bude věnovat tomu, jaký je postup jednotlivých členů multidisciplinárního týmu a jak na nový přístup ze strany odborníků reagují rodiče. Poté bude vyhodnoceno a porovnáno s teoretickými poznatky a v závěru budou navržena opatření ke zjištěným nedostatkům.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Cochemská praxe, rodina, rodiče, dítě, právo dítěte, rozvod, orgán sociálně – právní ochrany dětí, multidisciplinární spolupráce, mediace, rodinná terapie, dohoda rodičů, soudní jednání, mezinárodní právo, zákony

Doporučené zdroje informací

- DUDOVÁ, R. – HASTRMANOVÁ, Š. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-124-8.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- JÜRGEN, R. *Jsi moje dítě*. Praha: Magistrát hl. m. Prahy, 2010. ISBN 978-80-254-8250-6.
- MACELA, M. – HOVORKA, D. – KRÍSTEK, A. – TRUBAČOVÁ, K. – ZÁRASOVÁ, Z. – ČESKO. ZÁKON O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ (1999, NOVELA 2014). *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí : komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-727-0.
- MATOUŠEK, O., aj. *Děti a rodiče v rozvodu*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.
- MATOUŠEK, O. – HADINEC, M. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.
- MOŽNÝ, I. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- RYŠÁVKOVÁ, V. *Nový občanský zákoník úplně pro všechny*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5157-3.
- SVOBODA, K. – TLÁŠKOVÁ, Š. – VLÁČIL, D. – LEVÝ, J. – HROMADA, M. – ČESKO. ZÁKON O ZVLÁŠTNÍCH ŘÍZENÍCH SOUDNÍCH (2013, NOVELA 2017). *Zákon o zvláštních řízeních soudních : komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-788-0.
- ŠIŠKOVÁ, T. *Facilitativní mediace : řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0091-8.
-

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

JUDr. Daniela Světlíková

Garantující pracoviště

Katedra práva

Elektronicky schváleno dne 10. 10. 2021

JUDr. Jana Borská, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 10. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 01. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Cochemská praxe" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 09. 03. 2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Daniele Světlíkové za věnovaný čas, výborné odborné vedení a cenná doporučení při zpracování mé bakalářské práce. Mé velké díky patří také mé rodině a manželovi za trpělivost a podporu během celého studia.

Cochemská praxe

Abstrakt

Bakalářská práce „Cochemská praxe“ se zabývala postupem multidisciplinární spolupráce s aktéry zapojených do procesu Cochemské praxe. Těmito aktéry jsou odborné poradny, pracovníci soudu a orgán sociálně - právní ochrany dětí. U orgánu sociálně - právní ochrany dětí se jednalo především o obecní úřady s rozšířenou působností, tedy převážně o městské úřady, které mají největší pravomoci.

Bakalářská práce vysvětlovala, jakou roli v Cochemské praxi, v porozchodovém stádiu manželů mají soudy a orgán sociálně - právní ochrany dětí, jako orgán veřejné moci, s dopadem na dítě. Práce zkoumala postoje orgánů státní a veřejné správy v rámci CP vedoucí k dosažení cíle, kterým je společná dohoda rodičů. K výzkumu byla použita kvalitativní metoda zkoumání dle polostrukturovaného rozhovoru, kterými jsou expertní dotazování a sekundární analýza dat. Empirická část se soustředila na přístupy, které vedly k zavedení Cochemské praxe, dále přínosy a nedostatky se zavedením Cochemské praxe. Výsledky výzkumu byly na závěr shrnuty a to tak, že bylo zjištěno, že interdisciplinární spolupráce v této problematice pomáhá rodičům získat ucelený názor na situaci a jsou jim poskytnuty informace nezávisle na tom, aby bylo jedné či druhé straně nadržováno. Největší rezervy byly spatřeny především v tom, že tento model není u nás v České republice ve všech zainteresovaných institucích jednotný, jako v zahraničí.

Klíčová slova: Cochemská praxe, rodina, rodiče, dítě, právo dítěte, rozvod, orgán sociálně - právní ochrany dětí, multidisciplinární spolupráce, mediace, rodinná terapie, dohoda rodičů, soudní jednání, mezinárodní právo, zákony

Cochem practice

Abstract

The bachelor's thesis "Cochem Practice" has followed the process of multidisciplinary cooperation between participants involved in the process of Cochem Practice. Those participants are the counselling centres, court staff and the Authority for Social and legal Protection of children. In the case of the Authority for Social and legal Protection of children were mainly involved municipal authorities with extended powers, who has the highest authority.

The bachelor's thesis explains what role in the Cochem practice, in the after parents' divorce/split stage, the courts and the Authority for Social and legal Protection of children, have as a public authority, with an impact on the child. The thesis examined the position of state and public administration within Cochem Practice leading to achieving the goal. A qualitative research method was applied using a semi-structured interview, with expert questioning and secondary data analysis. The empirical part focused on the approaches that led to the introduction of Cochem practice, as well as the benefits and disadvantages with the introduction of Cochem practice. In conclusion, the results of the research were summarized in such a way that it was found that interdisciplinary cooperation in this area helps parents to gain a comprehensive overview of the situation and provides them with information without favouring either side. The biggest disadvantage was mainly seen in the fact that this model is not uniform in Czech Republic within all the institutions involved in the process, as it is done abroad.

Keywords: Cochem practice, family, parents, child, child's right, divorce, Authority for Social and legal Protection of children, multidisciplinary cooperation, mediation, family therapy, parental agreement, court proceedings, international law, laws

Obsah

1 Úvod	13
2 Cíl práce a metodika.....	15
2.1 Cíl práce	15
2.2 Metodika	15
3 Teoretická východiska	17
3.1 Cochemská praxe	17
3.1.1 Historie Cochemské praxe.....	19
3.1.2 Principy Cochemské praxe	22
3.1.3 Pilíře CP.....	23
3.1.4 Zavedení Cochemské praxe v České Lípě.....	24
3.2 Aktéři v Cochemské praxi.....	25
3.2.1 Rodina, rodiče, děti.....	25
3.2.2 Soudy, soudci	28
3.2.3 Orgán sociálně - právní ochrany dětí.....	30
3.2.4 Odborné poradny	31
3.2.5 Mediátor, advokát, znalec.....	33
3.3 Sociálně - právní ochrana dětí.....	34
3.3.1 Legislativní vymezení	36
3.3.2 Orgány zajišťující sociálně - právní ochranu dětí	38
3.3.3 Činnost pracovníků sociálně - právní ochrany dětí	38
3.3.4 Opatrovnické spory a úloha orgánu sociálně - právní ochrany dětí	40
3.3.5 Kritéria rozhodování soudu o nezletilých dětech	41
3.3.6 Poradenská činnost orgánu sociálně - právní ochrany dětí a působení na rodiče a dítě.....	42
4 Vlastní práce.....	44
4.1 Cíl výzkumu	44
4.2 Metodika	44
4.2.1 Výzkumné otázky	45
4.2.2 Polostrukturovaný rozhovor	45
4.2.3 Výzkumný vzorek	46
4.2.4 Souhrn rozhovorů	46
4.3 Analýza a interpretace výsledků	56
5 Výsledky výzkumu	65
6 Závěr	66
7 Seznam použitých zdrojů	68

8 Přílohy.....	71

Seznam použitých zkratk

§	paragraf
č.	číslo
Sb.	Sbírka
Násl.	následující
o. s. ř.	Občanský soudní řád
CP	Cochemská praxe
OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
RO	rodičovská odpovědnost
VS	veřejná správa
ČR	Česká republika
OS	okresní soud
IS	interdisciplinární spolupráce

1 Úvod

*„Každá pravda má tři stupně:
Nejprve vypadá směšně,
pak se proti ní bojuje
a nakonec se stane samozřejmou.“*
ARTHUR SCHOPENHAUER

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na téma Cochemská praxe. Pojem rozvodovost je ve většině případů spojen s dětmi a jejich přidělením do péče jednoho rodiče. Motivací byla diskuse, kde vyplynul názor, že dítě patří do péče matky a z mého pohledu tento názor pokládám za mýtus. Tento pohled pramení z hluboké minulosti a veřejnosti chybí novodobé informace o tom, jaká práva a povinnosti mají oba rodiče. Toto byl pro mne impuls, psát na téma Cochemská praxe, objasnit skutečnou podstatu spojenou s rozhodováním ve věcech péče o nezletilé děti a objasnit, jakou roli mají orgány veřejné správy v Cochemské praxi.

Dalším významným důvodem k vybrání tématu přispělo moje zaměstnání, kde pracuji na Okresním soudě v České Lípě, na opatrovnické oddělení. Několik let jsem měla možnost pozorovat soudní spory, pročítat znalecké posudky a zabývat se opatrovnickou agendou. Byla jsem svědkem nekonečně dlouhých sporů, dohadů rodičů, advokátů, poraden a orgánů sociálně - právní ochrany dětí. Nebyly mi osudy dětí lhostejné, jejich pozorovatelný neblahý dopad na duševní zdraví mi dalo myšlenku, zavést „něco“ inovativního i v mém zaměstnání. Poté bylo našemu soudu nabídnuto zapojit se do projektu „Sdílené rodičovství“, což vedlo k myšlence zavést Cochemskou praxi na našem soudě. Společně se soudci jsem se zajímala i na jiných soudech, kde jsme se postupně dozvídali o zavedení nové metody postupu a to Cochemské praxe. Cochemská praxe byla na Okresním soudě v České Lípě zavedena dne 1. 1. 2019 a již třetím rokem se praktikuje.

Toto téma mě zaujalo z důvodu často kritizovaných a diskutovaných zdlouhavých soudních řízení, které mají negativní vliv především na děti. Dané téma jsem si vybrala, neboť je v současné době velice aktuální. Vnímám, že by bylo přínosné seznámit blíže laickou i odbornou veřejnost s tímto konceptem.

Vypracované téma je provázáno se studovaným oborem nejen v oblasti práva, ale také z hlediska ekonomického a v oblasti veřejné správy, kdy orgán sociálně - právní ochrany dětí, jako orgán veřejné správy je důležitým aktérem při realizaci Cochemské praxe.

Cílem bakalářské práce je objasnit kompetence institucí a jejich vliv na proces, zejména interdisciplinární spolupráci všech aktérů zapojených do Cochemské praxe. Pilířem této spolupráce je orgán sociálně - právní ochrany dětí, jako orgán veřejné moci, který má zásadní vliv na celý proces. Týmová práce všech aktérů reaguje na změny v postupech a role jednotlivých profesí. Aktéři by se měli navzájem respektovat, komunikovat spolu a vnímat práci ostatních, jako hodnotnou a přínosnou.

V teoretické části bakalářské práce se budu věnovat vysvětlení pojmu Cochemská praxe. Dále se budu zabývat historií této praxe, principy spolupráce, pilíři a aktéry. Další kapitolou bude oddíl věnovaný orgánu sociálně - právní ochraně dětí, legislativnímu vymezení a úloze orgánu sociálně - právní ochrany dětí ve sporech, jako orgánu veřejné správy v přenesené působnosti.

Vlastní práce je založena na kvalitativní výzkumné strategii a to na technice polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky sociálně - právní ochrany dětí. V kapitole o metodice je konkrétně popsán způsob realizace výzkumu a sběru dat.

Ve výsledcích výzkumu bakalářské práce bude vyhodnocena multidisciplinární spolupráce, dále přínosy a překážky zjištěné pracovníky sociálně - právní ochrany dětí a celkový pohled multidisciplinárního týmu na Cochemskou praxi.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je za pomoci analýzy právních předpisů a odborné literatury z oblasti civilního práva, objasnit multidisciplinární spolupráci jednotlivých aktérů Cochemského modelu, porovnání teoretických poznatků s praktickými. V případě zjištěných nedostatků navrhnout vhodná řešení.

2.2 Metodika

Bylo zvoleno studium odborné literatury, sběr dat a podkladové prameny týkající se Cochemské praxe. Dále analýza všech dat plynoucí ze studia podkladů a zpracování teoretické části a její vyhodnocení. Po získání poznatků z teoretické části zvolení vhodné metody pro zpracování praktické části. Analýza dat, která byla získána, její vyhodnocení a porovnání s teoretickými poznatky. Pokud budou zjištěny nedostatky, bude navrženo řešení, které je vhodné k odstranění zjištěných vad.

V případě bakalářské práce bude volen kvalitativní výzkum, který je zaměřen na interpretace subjektivních významů, popis kontextu jednání a chování, přičemž se zajímá o subjektivní teorie jedinců v daném prostředí.¹ Hendl dále uvádí, že kvalitativní výzkum je zejména vhodný, jestliže je cílem porozumět subjektivním zkušenostem jedinců nebo skupiny, působení sociálních, kulturních a politických faktorů a interakcím mezi jedinci a prostředím, první seznámení s novou nebo složitou oblastí, podpořit kvantitativní výzkum při návrhu měřících procedur nebo získat hlubší vhled do zvláštností, které odhalilo dotazníkové šetření. V kvalitativním výzkumu se výzkumné otázky většinou týkají zejména tří oblastí: a) popisu a interpretací významů, které přisuzují jedinci situacím a jednáním, b) jazyka jako prostředku komunikace a interakcí v dané sociální skupině, c) vytváření teorií zkoumáním konfigurací a kontingencí v kvalitativních datech. Zaměření kvalitativního výzkumu je dáno relativně obecnými otázkami a ne hypotézami, které se mají testovat. Jak se výzkum rozvíjí, otázky se postupně upřeshňují nebo se generují nové, které probíhající

¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4, s. 407

výzkum podrobněji specifikují. To vede k potřebě pozměnit plán výzkumu a k zacílenému sběru dat. V tomto smyslu má plán kvalitativního výzkumu emergentní charakter, jeho plánování je pružné, aby reagoval na okolnosti výzkumu a dosavadní výsledky.

Získaná data se zaznamenávají tak, aby to umožnilo jejich analýzu a zároveň se uchovaly v nich obsažené subjektivní významy a sociální kontext. V praxi to znamená, že se přistupuje k doslovnému přepisování rozhovorů, přičemž se používá systém transkripčních značek pro zachycení jejich stylu a průběhu. Taková transkripce není vždy možná, protože obvykle vede k ohromnému množství dat. Poznámkování a elektronické zaznamenávání rozhovorů nebo terénních poznámek je užitečnou volbou, která umožňuje analýzu materiálu jako celku. V některých případech není elektronické nahrávání rozhovorů možné, protože působí rušivě. Ve zprávě o výzkumu je nutné přiblížit způsob záznamu, aby tento proces byl zcela transparentní. Zpráva o všech metodologických krocích má přispět k průhlednosti výzkumného procesu.²

V bakalářské práci byl použit k zaznamenávání odpovědí diktafon a získané reakce na něj nahrané doslovně přepsány. Pro lepší přehlednost byly získané informace prezentovány pomocí vlastního zpracování formou grafů.

² HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4, s. 407

3 Teoretická východiska

V této části bakalářské práce bude popsán a vysvětlen pojem Cochemská praxe, její historie, principy, pilíře, aktéři, legislativní vymezení a v neposlední řadě přiblížen a podrobně popsán orgán sociálně - právní ochrany dětí, jako orgán veřejné moci.

3.1 Cochemská praxe

Podstatou Cochemského modelu je interdisciplinární koordinovaná spolupráce (dále jen IS) mezi soudem, orgánem sociálně - právní ochrany dětí (obecním úřadem, obce s rozšířenou působností) a organizacemi poskytující odbornou poradenskou péči. Jejich kompetence jsou vnímány jako rovnocenné. Zatímco dříve orgány sociálně - právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) vypracovávaly pro účely soudního řízení pouze posudky z místního šetření, nyní mají za úkol aktivně poskytovat poradenské a podpůrné služby, nejen rozcházejícím se rodičům, ale případně i jejich dětem. Rovněž mají za povinnost edukovat rodiče o jejich rodičovské odpovědnosti (dále jen RO) a o vývojových potřebách dětí. Cílem této činnosti je ochrana oprávněných zájmů dítěte rozcházejících se rodičů a dětí na rodičovskou péči i v době po rozchodu rodičů. Protože je stát odpovědný za ochranu dětí, poskytuje se sociálně - právní ochrana rodičům bezplatně, prostřednictvím orgánů veřejné správy (dále jen VS) v přenesené působnosti. Cochemská praxe (dále jen CP) tak jasně definuje kompetence a úlohu spolupracujících profesí v rámci předem daných pravidel. Bohužel, ne všechny obce s rozšířenou působností mají dostatek zaměstnanců pro zajištění řádného výkonu sociálně - právní ochrany dětí v rámci Cochemské spolupráce.

CP popisují různí autoři svým způsobem, vycházejícího ze základního vyjádření Jürgena Rudolpha, který CP označuje prvořadě jako... *cesty k lidštějšímu rodinnému právu*.³ Dále praxi, jako takovou, Rudolph srozumitelně charakterizuje slovy, vyjadřujícími podstatu modelu. Model se skládá ze sesíťování vzájemné spolupráce odborných profesí, podílejících se na rodičovských sporech. Za hlavní cíl považuje urovnání sporu rodičů pomocí vzájemné shody, s dosažením řešení v zájmu dobra dítěte. Díky metodě CP se zájem o dobro dítěte, třebaže jen v základních aspektech, pomocí opětovné vzájemné komunikace

³ RUDOLPH, Jürgen, *Jsi moje dítě, „Cochemská praxe“ – cesty k lidštějšímu rodinnému právu*. Z německého originálu „*Du bist mein Kind*“, přeložil Tomáš Podivínský, generální konzul České republiky v Německu, se sídlem v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN, s. 17

rodičů, stane cestou k jejich společné RO. Pravdou na jedné straně je, že i když neexistují žádné zákonné normy, které předepisují model spolupráce, řešení konfliktu ve shodě, tak ani na druhé straně není žádná norma, která by tuto spolupráci vylučovala.⁴

Rovněž i v České republice (dále jen ČR) je možné se seznámit s charakteristikou CP. Na konferenci pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14. – 15. 5. 2015 v Brně, Romana Rogalewiczová představuje CP jako... „*system interdisciplinárni spolupráce mezi profesemi, které se podílejí na řešení rodičovského konfliktu.*“⁵

Za nezbytné považuje vysvětlit a rozšířit podstatu CP ohledně interdisciplinární spolupráce (dále jen IS), za což je považována propracovaná fungující síť, se zapojením všech profesí, účastnících se na řešení rodičovského konfliktu. Přesto, že vyzdvihuje upřednostnění neformální komunikace před oficiálními žádostmi, tak za největší přínos daného systému uvádí, skutečnost, že ... „*každý se může kdykoliv obrátit na kterýkoliv jiný článek systému, s žádostí o spolupráci a využít tak jeho kompetenci nebo odbornosti.*“⁶

Nicméně, důležitost CP je založena, mimo jiné, na snaze o pochopení rodičů, kteří se rozvádějí nebo rozcházejí, převzít opět společnou odpovědnost za svoje společné dítě. A nejen to, ale také, aby si uvědomili, že je dítě potřebuje oba. Jejich rozhodnutí o způsobu dalšího fungování v péči o dítě záleží jen na jejich dohodě, nikoliv na rozhodnutí soudu. Rodiče znají nejlépe své dítě. Díky této myšlence může být dosažen cíl výsledku nasměrovaný k nejlepšímu zájmu dítěte.⁷

Jak již bylo zmíněno ohledně pojmu CP ve smyslu spolupráce zúčastněných stran, je také nezbytné, aby i účastníci ze strany odborných profesí změnili přístup k rodičům, což je součástí modelu CP. Jak uvádí Markéta Nováková, dle § 876 odst. 1 Občanského zákoníku, nelze zpochybňovat rodičovské kompetence v rámci RO ve vzájemné shodě, ale naopak je posilovat a vést ke smírné dohodě, opět s cílem nejlepšího dopadu pro svoje dítě.⁸

⁴RUDOLPH, Jürgen, *Jsi moje dítě, „Cochemská praxe“ – cesty k lidštějšímu rodinnému právu*. Z německého originálu „*Du bist mein Kind*“, přeložil Tomáš Podivinský, generální konzul České republiky v Německu, se sídlem v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN, s. 17

⁵ROGALEWICZOVÁ, Romana, CIRBUSOVÁ, Martina (Eds.), 2015. *Cochemská praxe v České republice: sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14. – 15. 5. 2015 v Brně*. [online]. [cit. 2021-09-15]. Dostupné z:

https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Sborniky/Cochemska_praxe_v_CR.pdf, s. 5

⁶TAMTÉŽ, s. 9

⁷TAMTÉŽ, s. 10

⁸NOVÁKOVÁ, Markéta. *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci: metodika pro opatrovnické řízení cochemského typu*. Karviná: Akademický ústav Karviná, z.ú. 2019 [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: http://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf

3.1.1 Historie Cochemské praxe

Historie CP nemá dlouhé kořeny, dokonce se dá říci, že se jedná o mladý model řešení rozvodových a rozchodových konfliktů péče o dítě, spadající do období let 1992/1993. Podnětem k založení praxe přispěla náhodná diskuze na svolané konferenci, původně úplně s jiným záměrem. Nicméně, došlo k závěru, že vzájemná spolupráce odborných profesí podílejících se na řešení rodičovských sporů je natolik nesourodá, že je potřeba se zamyslet nad tím, jak postoj spolupracujících stran změnit. Tím je myšleno změnit na takovou úroveň, aby byl v popředí zájem dítěte a ne frustrace aktérů. Bylo sice rodinné právo upřednostněno, ale instituce v oblasti VS jednaly každá ve svůj prospěch, dokonce advokáti nabádali své klienty ke konfliktům.

Vznik CP v německém městě Cochem-Zell, na půdě soudního obvodu Cochem ve spolkové zemi Porýní-Falc byl opředen myšlenkou, vedoucí k dosažení vzájemné shody rodičů. Především ve prospěch dětí a to pomocí vzájemné komunikace rodičů, s dosažením smíru. Zakladatelem se stal místní soudce Jürgen Rudolph. Důležitým prvkem jeho myšlenky je pochopení společné RO bez dalších konfliktů, čímž by dítěti byli zachováni oba rodiče a v neposlední řadě měl na mysli, že by se CP stala inspirací pro další soudy v Německu.⁹

Počátkem vzniku CP, o které bylo již hovořeno, se stala konference v r. 1992, kterou vyvolaly odborné poradny a odbor péče o dítě. Nečekaný nesoulad chápání jednotlivých profesí, především orgánů péče o dítě a advokátů, nevyjímaje soudce, soudního znalce, soudů a poraden, včetně jejich nesourodých názorů se vzájemnou kritikou. Vzájemné nepochopení a předsudky byly impulzem pro poradny a odbor péče o dítě ke změně, což ovlivnilo samotný výsledek konference, s následným pochopením zúčastněných stran. Zachování obou rodičů pro děti, lze jen propojením všech odborných profesí a prostředků, včetně vzájemných kompetencí směřujících ke stejnému cíli.¹⁰

Rok 1993 pokračoval v rámci Cochemské konvence uzavřením dohody všech profesí, s vytyčeným cílem k zajištění společné rodičovské akceschopnosti, přestože by se mohlo jednat i o vysoce sporné případy. Dalším bodem dohody byla vytyčená cesta

⁹RUDOLPH, Jürgen, *Jsi moje dítě, „Cochemská praxe“ – cesty k lidštějšímu rodinnému právu*. Z německého originálu „*Du bist mein Kind*“, přeložil Tomáš Podivínský, generální konzul České republiky v Německu, se sídlem v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN, s. 22

¹⁰TAMTÉŽ, s. 22

pojednávající konkrétní kroky vzájemné realizace, k dosažení minimální rodičovské shody. Mezi další body byla zahrnuta metoda vzájemné spolupráce, obsahující způsob vzájemného propojení kompetencí a výkonů.¹¹

U uzavřené dohody nebyl opomenut základní systém kooperace, pojednávající rovné postavení výkonů a příspěvků jednotlivých odborných profesí, které se mohou v kompetencích vzájemně propojovat. V dohodě je ukotveno i to, že nelze užívat prostředky, které by konflikty rodičů ztěžovaly nebo řízení úmyslně protahovaly. Propojení a kooperaci profesí výstižně cituje Rudolph slovy: „*Celek je více než prostý součet jeho jednotlivých částí.*“¹²

U kapitoly týkající se historie CP je nutné ještě zmínit, že před reformou německého občanského zákoníku, tj. do roku 1998, se rodičovská péče vztahovala na oba rodiče pouze v případech, že se dítě narodilo v setrvalém manželství. Pokud tomu tak nebylo, rodičovská péče byla soudem určena jen na jednoho z rodičů a druhý se nemohl již podílet ani na výchově dítěte, ani na rozhodování a dokonce ztratil i právo stýkat se se svým vlastním dítětem. Díky této reformě po roce 1998 nastala změna ve smyslu toho, že i když spolu rodiče nežijí, tak rodičovská péče připadá oběma rodičům.¹³

Ačkoliv CP vznikla v německém Cochem-Zeel, tak na základě její dlouhodobé praxe a mnohých úspěšně vyřešených sporů, často i vyhrocených, se postupem času převzala i do ČR. Je zajímavé, že podobně jako v Německu byl iniciátorem CP muž, který zastával roli soudce, tak i v ČR se na vzniku základní myšlenky CP podílel též muž, ovšem s tím rozdílem, že byl přímým aktérem rodičovského konfliktu.

CP v ČR nemá dlouhou historii, neboť byla založena teprve v r. 2015. Nováková popisuje stručně a výstižně okolnosti vzniku praxe, na kterém se podílel tým 3 lidí. Hlavním iniciátorem byl nejdříve Jan Bogusch, který se rozhodl na základě vlastních zkušeností s rozvodem, změnit postup v rozvodovém řízení. Na základě získaných informací o CP v Německu, využil svoji myšlenku rozšířit know-how při postupu řešení rodičovských konfliktů s pomocí propagátorky a také zakladatelky Cochem praxe Novákové.

¹¹ TAMTÉŽ, s. 24

¹² TAMTÉŽ, s. 25

¹³ ROGALEWICZOVÁ, Romana, CIRBUSOVÁ, Martina (Eds.). *Cochemská praxe v České republice: sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14. – 15. 5. 2015 v Brně.* [online]. [cit. 2021-10-05]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Sborniky/Cochemska_praxe_v_CR.pdf, s. 5,6

Před vlastním zahájením konkrétní praxe na soudech v ČR předcházelo vytvoření webové stránky jako mediální začátek, poté následoval v roce 2014 seminář na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, kde dokonce vystoupil sám zakladatel CP Jürgen Rudolph. Jak již bylo řečeno, Rudolph byl německý soudce, který inicioval založení CP a byl také prvním, kdo podle ní soudil. Díky shodě názorů týkající se zavedení CP všech přítomných na dané konferenci se leden roku 2015 stal datem, kdy byla zavedena CP v ČR.¹⁴

Na závěr popisu kapitoly Historie CP je nezbytné se v krátkosti zmínit o historii, týkající se také legislativy opatrovnického řízení v rozvodové nebo rozchodové situaci v případech, že již spolu rodiče nežijí v Německu, s letným přirovnáním v ČR.

Německý Občanský zákoník (BGB) se začátkem roku 1980 po různých úpravách pojmů ustálil na pojmu „právo na péči“, který již značí boj v rodičovských konfliktech, s nejistým výsledkem. Do roku 1982 tento boj opravdu probíhal, a pokud žili rodiče odděleně, u verdiktu docházelo k vyloučení jednoho z rodičů ze společné RO. Později to bylo označeno jako neslučitelné s německou Ústavou neboli Základním zákonem. Rodiče nebyli ochotni se vzdát společné péče o děti v době po rozvodu, tak začali žít dále společně, ale nesezdání, což k ničemu dobrému neprospívalo. Ke změně došlo až po listopadu 1982 rozhodnutím Německého spolkového ústavního soudu, který rozhodl, že se zachová autonomie RO přesto, že budou rodiče rozvedeni s tím, že prvořadý zájem bude brán ohled na děti. Nicméně, nakonec po 16 letech byla v Německu schválena Reforma péče o dítě v zákonné normě, zajišťující společnou péči o děti v zájmu dobra dítěte.¹⁵

Ačkoliv je v Česku právní úprava týkající se rodičů v rozvodovém řízení odlišná oproti Německu, důležité mají oba státy a mají mnoho společného v CP. Shodují se v hlavních bodech i postupech modelu praxe, kdy Rogalewiczová vystihuje rozdíl a shodu legislativního pojetí takto: „*Ačkoliv právní úprava rodičovských práv a povinností rozvedených rodičů, nebo vůbec rodičů, kteří spolu nežijí, se od české právní úpravy výrazně*

¹⁴ NOVÁKOVÁ, Markéta. *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci: metodika pro opatrovnické řízení cochemského typu*. Karviná: Akademický ústav Karviná, z.ú.2019. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: http://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf

¹⁵RUDOLPH, Jürgen, *Jsi moje dítě, „Cochemská praxe“ – cesty k lidštějšímu rodinnému právu*. Z německého originálu „*Du bist mein Kind*“, přeložil Tomáš Podivínský, generální konzul České republiky v Německu, se sídlem v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN, s. 20,21

*liší, není možné si nevšimnout, že společenský kontext, způsob vedení opatrovnického řízení, i vnímání jeho dopadů jsou současnému stavu v České republice velmi podobné.*¹⁶

3.1.2 Principy Cochemské praxe

CP je složena z 3 principů vycházejících z cochemské dohody z roku 1993. Těmito principy jsou:

- 1. princip: standardizovaný postup, ve kterém jsou dány jednak role, dále povinnosti a v neposlední řadě i závazky zesíťovaných profesí, které se podílejí na opatrovnickém sporu.
- 2. princip: koordinovaný postup, který nastavuje každé jednotlivé odborné profesi, kdy má do řešení rodičovského konfliktu vstoupit a jaká je jeho role.
- 3. princip: funkce řešení opatrovnických sporů směřující na spolupráci, týkající se především komunikace na rodičovské úrovni.¹⁷

Dá se říci, že principy CP jsou měřeny přísněji, než pravidla stanovená zákonem pro soudní řízení. Jednak jsou procesní lhůty kratší, oproti zákonu, ovšem v případě, že jsou v zákonu vůbec ukotveny. Přesto, že existují pravidla spolupráce odborných profesí, dále se apeluje na nezneužívání konfliktních strategií ze strany advokátů, což ponechává zákon bez povšimnutí. Nutno podotknout, že způsob práce s rodiči je a musí být individuální, tudíž zbývá jen malá společná část, která by se zabývala problematikou práva, z čehož vyplývá, že proto není ani zákon, který by způsob práce upravoval.

¹⁶ ROGALEWICZOVÁ, Romana, CIRBUSOVÁ, Martina (Eds.). *Cochemská praxe v České republice: sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14. – 15. 5. 2015 v Brně.* 2015. [online]. [cit. 2021-10-05]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Sborniky/Cochemska_praxe_v_CR.pdf, s. 5

¹⁷ NOVÁKOVÁ, Markéta. *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci: metodika pro opatrovnické řízení cochemského typu.* Karviná: Akademický ústav Karviná, z.ú. 2019. [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: http://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf

Ostatně lze zhodnotit, že CP vznikla a funguje i bez nařízení daných zákonem, kdy je praxe závislá na korektnosti a zájmu podílejících se subjektů, ve změně jejich přístupu a změně v komunikaci s ostatními osobami.¹⁸

Nelze jinak, než souhlasit s konstatováním Rogalewiczové v závěru jejího příspěvku na konferenci v Brně 2015, že: „*V konečném důsledku je cílem nejen Cochemské praxe, ale jakýchkoliv metod a postupů založených na interdisciplinární spolupráci blaho dítěte. Na konci řízení by měli stát rodiče schopní spolu komunikovat, dohodnout se v nejlepším zájmu společného dítěte, rodiče, kteří jsou si vědomi toho, že svému dítěti nesmí svým vyhroceným vztahem ubližovat, a že je jejich povinností se kvůli společnému dítěti k sobě chovat slušně a vycházet spolu. Výsledkem řízení jsou pak děti, které ani po rozchodu či rozvodu svých rodičů nemusí žádného z nich ztratit.*“¹⁹

3.1.3 Pilíře CP

CP stojí na základech 4 pilířů, které byly v roce 1993 na základě závěrů Cochemské konference přijaty v rámci tzv. Cochemské dohody. Stejně tak jako principy a to s vytyčenými, ovšem již konkrétními moduly ve formě cíle, prostředku, metody a základu.

Cílem praxe je: Obnovení schopnosti rodičů společně jednat ve věcech dítěte, což by měl být prvopočátek úspěchu, ovšem pokračující vzájemnou komunikací s dosažením zamýšleného cíle, kterým je společné vykonávání rodičovské úlohy, s veškerou zodpovědností k dítěti.

Prostředkem praxe je: Způsob dosažení cíle v souvislosti s realizací činností v rámci vytvořené pracovní sítě všech zúčastněných profesí, s nasazením maximální spolupráce.

Metodou praxe je: Způsob již konkrétního průběhu realizace v souvislosti s propojením pravomocí a činností jednotlivých profesí na základě vzájemného sdílení.

¹⁸ ROGALEWICZOVÁ, Romana, CIRBUSOVÁ, Martina (Eds.). *Cochemská praxe v České republice*: sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14. – 15. 5. 2015 v Brně. 2015. [online]. [cit. 2021-10-28] Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Sborniky/Cochemska_praxe_v_CR.pdf, s. 10

¹⁹ TAMTÉŽ, s. 10

Základem praxe je: Vytvoření rovnosti fungování a spolupráce všech odborných profesí podílejících se na rozvodovém řízení.²⁰

Pro lepší pochopení použil Rudolph následující přirovnání strojního mechanismu: *„Prakticky je možné si představit soustavu ozubených koleček, kdy uvedením jednoho z těchto koleček do chodu se rozpohybuje celý systém. Základem Cochemské praxe je pak rovnocennost všech činností všech profesí. V systému mají všechny profese stejný význam a všechny úkony, které jsou jednotlivými profesemi prováděny, mají stejnou váhu.“*²¹

3.1.4 Zavedení Cochemské praxe v České Lípě

Významným impulsem pro zavedení CP v České Lípě byla nabídka semináře ze strany Národního institutu pro děti a rodinu s projektem „Sdílené rodičovství“. Daný projekt byl zaměřen na proškolení pracovníků interdisciplinárního týmu, především OSPODu, odborných poraden a soudů, v oblasti konfliktu v době rozchodu rodičů, s dopadem na dítě. Prostřednictvím přednášejících, pohybujících se v problematice vzniklých konfliktů byly předneseny metody, postupy a dopady vzájemné spolupráce na danou problematiku. Seminář byl natolik přínosný a zajímavý, že se stal podnětem pro svolání schůzky na Okresním soudě (dále jen OS) v České Lípě, kde byly zhodnoceny veškeré informace, poznatky, připomínky a náměty ze semináře. Díky získanému pohledu na model praxe se postupně začal vyvíjet pilotní program CP i v České Lípě, kterému předcházela návštěva OS v Mostě. Tento soud byl druhým soudem v zavedení CP. Jako prvním soudem zavedení CP byl OS v Novém Jičíně. Na základě informací vycházejících z jejich zkušeností, poznatků a dosavadních výsledků, především kladných, byla CP na OS v České Lípě zavedena též a to dne 1. 1. 2019.

²⁰NEUMANNOVÁ, Helena. *Postoje sociálních pracovníků OSPOD ke Cochemské praxi ve vybrané lokalitě*, diplomová práce, Masarykova univerzita, Brno, 2019/2020, [online]. [cit. 2021-10-25]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/rdxa0/Diplomova_prace_Cochem.pdf, s. 19

²¹RUDOLPH, Jürgen, *Jsi moje dítě*, „Cochemská praxe“ – cesty k lidstějšimu rodinnému právu. Z německého originálu „*Du bist mein Kind*“, přeložil Tomáš Podivínský, generální konzul České republiky v Německu, se sídlem v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN, s. 7

3.2 Aktéři v Cochemské praxi

CP by nemohla dosáhnout cíle bez interdisciplinární koordinované spolupráce aktérů složených z odborných profesí, s důrazem na přístup k rodičům v zájmu blaha dítěte. Nutno uvést, že nejen odborné profese, ale především rodiče a děti patří mezi prvořadě aktéry, kterých se CP nejvíce týká, a proto je následující kapitole věnován větší prostor. Převážná část konfliktů mezi rodiči v péči o dítě vychází z uzavřeného manželství v návaznosti na založení rodiny. Později se rodina stává nefunkční, končí rozvodovým řízením a jak již bylo uvedeno, do popředí vstupuje rodičovský konflikt, málokdy ve smíru a shodě týkající se otázky určení RO.

3.2.1 Rodina, rodiče, děti

Rodina: Pojem označující rodinu má mnoho podob vycházejících z různých úhlů pohledu. Vzhledem k tomu, že se CP týká především rodiny, lze použít náhled v pojetí např. sociologie, kdy definuje Ivo Možný rodinu následovně: „ *V nejširším vymezení může být rodina definována jako institucionální zajištění lidské reprodukce, legitimní v dané společnosti.*“²²

Ačkoliv je dána základní definice, je nezbytné zdůraznit, že rodina neplní jen funkci lidské reprodukce, ale musí plnit i mnoho dalších funkcí, především zodpovědný přístup k zajištění všech potřeb pro dítě pojmenovaný „rodičovská odpovědnost“. Pravdou je, že rodina je ta, která stojí v popředí všech institucí a má možnost poskytnout dítěti jistotu citového zázemí a ovlivnit jeho základní psychické potřeby. Rodina představuje pro dítě, mimo jiné, i vzor mezilidských vztahů, který ho budou provázet v dalších obdobích života.²³

Současnou rodinu lze také pojmovit na základě charakteristiky jako rodinu manželskou, vycházející z rodiny nukleární, kde jádro tvoří partnerská nebo manželská dvojice bez rozdílů sezdanosti. Pokud jsou manželé rodiči svých dětí, berou na sebe i

²² MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie. ISBN 80-85850-75-3., s. 99

²³ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 98 s. Praha: Portál, 1994. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-85282-83-6, s. 16

odpovědnost za své děti, která je formulována zákony danými státem a úmluvy Evropské unie týkající se povinné péče o děti.²⁴

Rodiče: Je samozřejmé, že rodiče v rodině mají nezastupitelnou roli týkající se RO, při zajišťování základních potřeb a životních jistot a podílejí se na vytváření prostředí domova, které bude místem dítěte, do kterého se může kdykoliv vracet. Rodiče jsou hlavními činiteli ve vytváření rodinného prostředí, kdy se za ideál považuje plnohodnotné zastoupení matky i otce. Pokud tomu tak není, rodina se považuje za neúplnou a má negativní dopad na dítě, které ztrácí pocit přináležitosti, které je narušeno, komplikováno, dochází k opožděnému osobnostnímu rozvoji a možným, někdy těžko odstranitelným poruchám. Díky názorům odborníků je potvrzeno, že závažné následky neúplné rodiny zapříčiněné rozvodem rodičů nastávají i v situaci, kdy rodiče sice žijí pohromadě, a dá se říci, že i spořádaně, ale v postoji vůči dítěti své rodičovské funkce jeden z rodičů neplní. Svým chováním vytváří napětí mezi členy rodiny, přecházející v konflikty s neblahým dopadem na dobro dítěte, což mu v rozvoji neprospívá a naopak se s daným prostředím a atmosférou těžce vyrovnává.²⁵

Dítě: Pohled na rodinu očima dítěte popisuje Zdeněk Matějček jako životní prostředí, které je pro dítě stálé, vřelé a citově příznivé. Dítě hledá pocit bezpečí, kdy klade na první místo potřebu životní jistoty ve své rodině, kterou spatřuje v rodičích, kteří se podílejí i na utváření jeho sebevědomí. Ovšem, pokud v rodině nastanou chladné vztahy, rodiče jsou k sobě lhostejní, vytrácí se láska a převažuje nepřátelství, dítě situaci brzy rozpozná. Dá se říci, že dítě ztrácí i pocit bezpečí plynoucí z konfliktů směřující k rozpadu rodiny ukončené rozvodem.²⁶

K tomu všemu se dítě ocitá mezi zneprátenými rodiči a je mnohdy svědkem pomluv, hádek i intrik a někdy se dostane do pozice prostředníka mezi otcem a matkou, bohužel, to až do doby, než dojde ke smíru mezi rodiči. Díky zavedení CP v soudnictví v Německu, poté převzetí do českého soudnictví s podobnými postupy založenými na odborné kooperaci všech činitelů smírcího řízení, je dítě ušetřeno psychického traumatu, alespoň díky podstatně kratšímu časovému intervalu dosažené dohody, než je klasický průběh rozvodového řízení, s dosažením shody mezi rodiči, týkající se péče o dítě.

²⁴ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3, s. 137,139

²⁵ HELUS, Zdeněk. *Psychologie 3*, Praha: Státní nakladatelství Praha, 1988. bez ISBN, s. 94,96

²⁶ MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 98 s. Praha: Portál, 1994. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-85282-83-6, s. 16,17

Bohužel, rozchod rodičů má vždy negativní dopad na dítě jak psychický, tak potažmo i fyzický. Ačkoliv se zdá, že některé děti si rozvod rodičů neuvědomují, ve skutečnosti tomu tak není. Helus z oboru psychologie tímto postojem charakterizuje dopad na různá věková období následovně. Děti do 8 let chápou rozchod rodičů až později, což je potažmo doprovázeno s nastalou krizí. Na starší děti asi od 9 do 12 let krize dopadá mnohem hůře, projevující se negativními emocemi. Zvyšujícím se věkem přibližně 13 let je snahou dětí vměšovat se do konfliktů rodičovských sporů, se snahou je svým názorem přesvědčit o setrvání v rodině. Pokud k rozvodu stejně dojde, dítě zaujme stanovisko buď vzdorovitosti vůči rodičům, anebo poslušností vedoucí k ulehčení již tak těžkého konfliktu.²⁷

Této situaci lze částečně zabránit, pokud profesionální pracovníci působící v rodině, se soustředí na přesvědčení zúčastněných stran o nutnosti potřeb dětí kladených na první místo a tím eliminovat nevhodné chování rodičů k dětem. K tomu všemu je důležité posilovat pozici dětí, které již dovedou věkově pochopit svoje práva pro ně plynoucí z rozvodu svých rodičů a to na základě otevřené komunikace.

Minimální práva shrnul Oldřich Matoušek do 9 argumentů:

- dítě má právo na styk se všemi blízkými osobami, ke kterým má vztah,
- dítě má právo, aby bylo vyloučeno ze sporů dospělých,
- dítě má právo neakceptovat pomluvy druhého rodiče a nuceno k loajalitě,
- dítě má právo komunikovat s otcem i matkou a ostatními příbuznými,
- dítě má právo vlastnit věci vyvolávající zážitky druhého rodiče,
- dítě má právo na domov u obou rodičů spojený s bezpečím,
- dítě má právo na vzájemnou spolupráci obou rodičů při předávání mezi oběma domovy,
- dítě má právo na styk s blízkými lidmi ovlivněnými alkoholem nebo drogami,
- dítě má právo využívat vlastní věci v obou domovech.²⁸

Jak bylo výše zmíněno v citovaných právech dítěte, dle Matouška, práva dítěte jsou zakotvena též v základních dokumentech týkajících se dětí ve světě i v ČR soustředěné v Úmluvě o právech dítěte, která je mezinárodním právním dokumentem.²⁹

²⁷ HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3, s. 162,163

²⁸ MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3, s. 28

²⁹ KOBLOVÁ, Soňa a Věra MIŠURCOVÁ, ed. *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: Themis, 1998. Prevence se musí vyplatit. ISBN 80-85821-56-7

3.2.2 Soudy, soudci

Role soudu

- vede rodiče k znovu převzetí společné rodičovské odpovědnosti i odpovědnosti za rozhodnutí
- orientuje rodiče na zájem dítěte
- odkazuje rodiče na využití odborné pomoci
- ukládá absolvování odborné pomoci
- z pozice své autority: vytváří tlak na rodiče, vysvětluje, jak bude vyhodnocovat jejich rodičovské kompetence
- jmenuje OSPOD kolizním opatrovníkem
- ustanovuje soudního znalce
- určuje postup v řízení³⁰

Soudy, jako orgány státní moci v rámci rodinného práva, se řadí hierarchicky již tradičně k institucím stojících na konci celého procesu. Zastřešují všechny participující instituce. Rudolph poukazuje na rozhodnutí soudů před zavedením CP s vynesemím rozsudku ukončujícího soudní spor, kde nebyla možná žádná zpáteční vazba, ani jakási kontrola, zda bylo rozhodnuto správně a objektivně, v případě vylučující zvýhodnění některého z rodičů. Ostatní odborné profese se nijak významně na sporu péče o dítě nepodílely a spokojily se s poklidnou dohodou. Ke změně došlo až po r. 1993 po Cochemské dohodě.³¹

Zejména pro soudy se změny staly přínosnými, vycházejícími z IS odborných profesí a její funkčnosti, kterou Nováková shrnula do 8 bodů, kdy úloha soudu je pojata skrze pracovníky soudu, především soudců a vyšších státních úředníků. Změny se týkají níže uvedených dílčích činností:

- podstatné zkrácení délky sporu
- soudci a vyšší státní úředníci patří mezi interdisciplinární členy, podílející se na koordinaci postupů a souhlasných principů

³⁰ O cochemské praxi, *Postup cochemské praxe*, [online]. [cit. 2021-10-25]. Dostupné z : <https://www.cochem.cz/wordpress/o-cochemske-praxi>

³¹ RUDOLPH, Jürgen, *Jsi moje dítě, „Cochemská praxe“ – cesty k lidštějšímu rodinnému právu*. Z německého originálu „*Du bist mein Kind*“, přeložil Tomáš Podivínský, generální konzul České republiky v Německu, se sídlem v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN, s. 21,22

- na soudce jsou kladeny vyšší nároky na profesionalitu v komunikaci
- soudce napomáhá rodičům ne z pozice soudce, ale nejprve jako partner při zodpovědnosti ovlivňující osud svého dítěte a poté, je-li to nutné, uplatňuje svoji autoritu v případě selhávání jako rodičů
- soudce, dle ochoty a vůle rodičů na vyřešení sporu, posuzuje rodičovské kompetence
- soudce se zaobírá reálným chováním rodičů v rámci vzájemné dohody a spolupráce, včetně odborníků
- soudce bere zřetel na znalecké posudky, pokud má pochybnost o rodičovských kompetencích nebo specifických potřeb dítěte
- možnost změny organizace soudních pracovníků s opatrovnickou agendou³²

Z dané změny je zjevné a pochopitelné, že soudce dá raději přednost roli, kdy nemusí ihned využívat svého práva, autority a soudního verdiktu, před smírnou dohodou rodičů v zájmu blaha dítěte, kdy zvítězí zdravý rozum nad všemi emocemi.

Výkon rozhodnutí o výchově nezletilých dětí spadá mezi činnosti soudů, kdy „*stát propůjčuje svou autoritu k tomu, aby bylo nuceně vykonáno soudní rozhodnutí tam, kde není plněno dobrovolně*“³³ a to takovým způsobem, kde není rozhodnutí svévolné ani živelné a je pod kontrolou orgánu rozhodujících o právech a povinnostech týkajících se dětí. Tento výkon rozhodnutí je zaštitěn v Zákonu o rodině (Zákon o rodině již neexistuje a nahradil ho Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.), § 27, a upraven v §§ 272-273 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád a taktéž v Instrukci ministerstva spravedlnosti, ministerstva vnitra a životního prostředí, ministerstva zdravotnictví a sociálních věcí a ministerstva školství č. 698/88-L ze dne 30. 12. 1988, obsahující součinnost soudů, OSPODu a dalších participujících institucí.³⁴

³² NOVÁKOVÁ, Markéta. *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci: metodika pro opatrovnické řízení cochemského typu*. Karviná: Akademický ústav Karviná, z.ú. 2019. [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: http://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf, s. 24

³³ *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Brno: Ekologický právní servis, c2000. ISBN 80-902570-8-9, s. 34

³⁴ TAMTÉŽ, s. 34

3.2.3 Orgán sociálně - právní ochrany dětí

Role OSPOD

- informace (stává se relevantním partnerem pro rodiče)
- iniciace dohody
- doporučení odborné pomoci pro rodiče
- vede rodiče k znovu převzetí rodičovské odpovědnosti
- realizuje společné setkání rodičů na OSPOD
- doprovází rodiče procesem opatrovnického řízení
- zprostředkovává perspektivu dítěte³⁵, účastní se jiného soudního roku a soudních jednání

Orgán sociálně - právní ochrany dětí, jako orgán veřejné moci se zabývá ochranou dětí v rozvodových nebo rozchodových situacích jejich rodičů, s nutností řešit následnou péči o nezletilé děti, především v oblasti výchovy, výživy a úpravy styku rodičům, kterým nebylo dítě svěřeno do výchovy. Nezbytnou součástí je pomoc a poradenství jak rodičům, tak dětem, kterou zabezpečují pracovníci OSPODu.

Pomoc je nutná i v případě zjištění emočního a sociálního zanedbávání potřeb dítěte v rozvodových případech, hlavně při řešení sporů o dítě, kdy dítě je jen s jedním rodičem. Negativně toto ovlivňuje jeho psychický stav spojený se strádáním druhého rodiče, především u dlouhodobě řešených sporů. To, že dítě potřebuje nezbytně k prožívání a vytváření si intenzivního a perspektivního vztahu oba rodiče, je ukotveno mezi základními právy dítěte v Úmluvě o právech dítěte.³⁶

A právě Cochemský model má jeden z prvořadých cílů vyřešení výchovné péče v co nejkratším časovém intervalu, s co nejlepším dopadem na psychický stav dítěte, k čemuž napomáhá kooperace interdisciplinárních orgánů. Mluví-li se o dětech, a to v jakýchkoliv souvislostech, je stále nutné především myslet na to, že jsou velmi zranitelné, a že potřebují kromě péče, výchovy, vzdělání, také ochranu, která je ukotvena v doporučených zákonech a úmlouvách, kam patří:

³⁵ Právo na rodiče, *20 proseb dítěte*. [online]. [cit. 2021-11-10]. Dostupné z: www.pravonarodice.cz

³⁶ PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5695-0, s. 9

- Sdělení č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte
- Listina základní práv a svobod
- Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. zrušil zákon o rodině ke dni 31. 12. 2013
- Zákon č. 359/99 Sb., o sociálně – právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád
- Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o zvláštních řízeních soudních č. 292/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů

3.2.4 Odborné poradny

Role poradny (pomáhajících profesí)

- výkon doporučené i uložené odborné pomoci (edukace, rodinná terapie, mediace...)
- zajištění dostupnosti odborné pomoci (komunikace, kapacity)
- orientace na řešení problému, deeskalace rodičovského sporu
- vysvětluje rodičům možné dopady jejich sporu a nezvládnutí rozpadu soužití na jejich dítě
- vede rodiče k převzetí společné rodičovské odpovědnosti
- možnost zapojení dítěte (zejména v přetrvávajícím rodičovském konfliktu)
- pracuje s rodiči terapeuticky, učí rodiče komunikaci na rodičovské úrovni (v zájmu dítěte), ošetření rodiče (většinou není iniciátorem rozvodu)
- akcentuje vývojové potřeby dítěte
- na základě dotazu soudu informuje soud o zahájení, přerušení, ukončení odborné pomoci (edukace), o průběhu rodinné terapie
- posouzení rodičovských kompetencí - doporučení týkající se zapojení rodiče se sníženou nebo dočasně omezenou kompetencí do péče o dítě, vhodnost styku aj.³⁷

³⁷ O cochemské praxi, *Postup cochemské praxe*, [online]. [cit. 2021-11-10] Dostupné z : <https://www.cochem.cz/wordpress/o-cochemske-praxi>

Nezanedbatelným poznatkem v rámci CP je role odborných poraden, které zřizují krajské úřady a jsou příjemcem finančních dotací z Ministerstva práce a sociálních věcí a dotací od krajských úřadů. Dotace ze státního rozpočtu MPSV za rok 2020 činila konkrétně pro Poradnu pro mezilidské vztahy a rodinu v České Lípě částku 17 490 852 Kč, dotace od Krajského úřadu pro Liberecký kraj činila za rok 2020 částku 7 668 666 Kč. Odborné poradny a poradenství jsou obvykle vyhledávány partnerem, který je v roli toho, kdo se ještě nerozhodl ukončit manželství rozvodem. Právě proto je o mnoho složitější motivovat oba partnery, k využití stejné odborné pomoci. Pracovníci v poradně musí splňovat kvalifikační požadavky dle zákona č. 108/2006 Sb., odbornost je garantována vedoucím poraden. Služba v poradně je bezplatná.

Dle Oldřicha Matouška je prokázáno, že využití odborné a kvalifikované pomoci formou poradenství tvoří velké pozitivum u většiny rodin, kdy společným zájmem rodinného smíru je výchova dětí a hlavně styk rodičů s dětmi, což se vždy řadilo a dodnes řadí mezi nejkonfliktnější situace.³⁸

Mluví-li se o poradenství v odborných poradnách, je nutné vědět, že hlavním cílem poradenství není zachování rodiny, ale zachování rodičovských rolí v zájmu dítěte, se snahou docílit vyřešení věcných problémů a opět v co nejkratším čase.³⁹

Politováníhodné je, že rozvodové řízení způsobuje trauma pro celou rodinu, obzvláště pro děti. Vyhledání odborných poraden je nezbytné v souvislosti s opatrovnickými spory, které nevedou ke konkrétní dohodě přesto, že již proběhla soudní stání, znalecké posudky a jiné alternativy smíru, které Matoušek charakterizuje slovy: „*Poradenská pomoc se někdy redukuje na pokusy o mediaci dohod, jindy je možné získat klienty aspoň pro strukturovanou separaci a tím třeba i pro odložení dalších nikam nevedoucích soudních sporů (např. formou přerušeni řízení, případně dočasnou úpravou poměrů vůči nezletilým dětem za trvání manželství, známou též jako „předběžné opatření).*“⁴⁰

³⁸ MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-901424-7-8, s. 109

³⁹ TAMTÉŽ, s. 110

⁴⁰ MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3, str. 150

3.2.5 Mediátor, advokát, znalec

Role mediátora patří mezi pomáhající formy odborné pomoci rodičům a je nedílnou součástí CP. Nutno podotknout, že služby mediátora využívané pro potřeby soudů v rodinných kauzách jsou rodičům poskytovány bezplatně, v rámci spolupráce s neziskovými organizacemi, které na to mají finance z projektů, dotačních příspěvků a dárců. V konkrétním případě pro neziskovou organizaci Krok pro všechny generace z. s. Česká Lípa činily dotační příspěvky pro rok 2020 celkem částku 2 766 657 Kč, kdy Úřad práce ČR přispěl částkou 1 722 000 Kč, MPSV rodina částkou 530 079 Kč, město Česká Lípa částkou 340 157 Kč a Liberecký kraj částkou 124 421 Kč. Ohledně výkazu zisku a ztráty měla tato nezisková organizace v roce 2020 náklady celkem 2 685 000 Kč, výnosy celkem 2 640 000 Kč.⁴¹

Soud může přidělovat případy přímo zapsaným mediátorům a nařizuje tzv. první nařízené jednání, kterého se rodiče musí zúčastnit. Pokud není mediace využívána přes neziskové organizace, cena mediace činí 400 Kč dle zákona o mediaci. Mediátora může vykonávat soukromá osoba na základě živnostenského listu, dále zapsaný mediátor dle zákona č. 202/2012 Sb., který skládá profesní zkoušku u Ministerstva spravedlnosti a akreditovaný mediátor, který je členem asociace mediátorů.

*„Mediátor je neutrální prostředník, který pomáhá stranám, aby si naslouchaly, porozuměly si a našly řešení vyhovující všem,“*⁴² popisuje pojem Šišková.

Pomáhající profese v řetězci zesíťovaných institucí v řešení rodičovského konfliktu nesoucí název mediátor je bezesporu jednou z prvotních rolí v postupu při řešení rodičovského konfliktu. Ačkoliv v základech CP pocházející z Německa, jak bylo zmíněno v předešlých kapitolách, nebyla zmínka o dané profesi. Postupem času začala být nepostradatelná a v současné době je pokládána za velmi důležitý prvotní článek postupu. Nutno zmínit, že i nároky na pracovníka vykonávající funkci mediátora se neustále zvyšují nejen po odborné stránce, ale i po stránce lidského přístupu, ovšem s nutností zachování profesionálních postupů. Důležitost v rámci interdisciplinárního týmu CP je role mediátora spatřována především v dosažení cíle, kterým je společná dohoda rodičů, s co nejlepším výsledkem pro dítě.

⁴¹ KROK PRO VŠECHNY GENERACE z. s. , výroční zpráva 2020, [online]. [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: http://krokpro.cz/data/uploads/zpravy-o-innosti/_vyrocka_2020_web.pdf

⁴² ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0091-8, s. 198

Nutno zmínit, že i role advokáta má v CP svoje místo. Advokáti jsou též aktéry IS, kteří směřují k tomu, aby zneprátelené strany při řešení rodičovského sporu vedli ke smíru. Principy spolupráce určené v rámci CP získaly podporu i od Unie rodinných advokátů a Sekce rodinného práva při České advokátní komoře.⁴³

Ačkoliv pojem soudního znalce obvykle nepatří mezi hlavní aktéry IS, nelze jeho roli v rámci CP nezmínit. Přesto, že je většina rodičů schopna se o své děti postarat (tudíž není potřeba služeb soudního znalce), najdou se i tací, kteří mezi ně nepatří a zde je na místě nutnost vyjádření odborníků z řad znalců. Jedná se o případy, kdy je některý rodič závislý na návykových látkách, nebo trpí vážnou duševní nemocí, případně jinou osobnostní anomálií. Sexuální deviace nebo mentální postižení rodiče je též důvodem k nedostatečným výchovným předpokladům.

Proto, pokud se zjistí, že rodič trpí některou z výše uvedených poruch, nastupuje role soudního znalce, aby ověřil legitimitu poruchy s následným vystavením odborného posudku.⁴⁴

3.3 Sociálně - právní ochrana dětí

Sociálně - právní ochrana dětí je důležitou pomocí dětem, ohrožených různými formami jejich zanedbávání a dá se říci, že zanedbávání dětí patří mezi velmi závažné sociálně patologické jevy každé společnosti a to nejen v ČR, ale napříč celým světem. Je nutností tuto závažnou problematiku řešit právě pomocí zmiňované sociálně - právní ochrany dětí.

Pro danou bakalářskou práci s tématem CP k pojmu sociálně - právní ochraně dětí vypovídá výstižná citace: „*Jak je z praktických zkušeností patrné, sociálně - právní ochrana představuje soubor různých opatření a nástrojů, které je třeba používat včas, vhodně a účelně s vědomím, že základním principem při poskytování sociálně - právní ochrany dětí je nejlepší zájem a blaho dítěte.*“⁴⁵

⁴³ NOVÁKOVÁ, Markéta. *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci: metodika pro opatrovnické řízení cochemského typu*. Karviná: Akademický ústav Karviná, z.ú.2019. [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: http://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf, s. 28

⁴⁴ TAMTÉŽ, s. 26

⁴⁵ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 2., aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, [2016]. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7554-022-5, s. 9

V rámci zadané práce z pohledu CP bude třetí kapitola teoretické části popisovat jednotlivé složky, přispívající k sociálně - právní ochraně dětí, zejména v rámci zanedbávání dětí. Nelze pominout fakt, že i rozvodovost, především řešení sporů o dítě, má velký podíl na celkovém vývoji dítěte s nedozírnými následky pro budoucnost samotného dítěte a potažmo i pro společnost.

Mluvíme-li o sociálně - právní ochraně dětí, potažmo se spojením legislativy, je nutné uvést, že základem ochrany je Úmluva o právech dítěte, spadající mezi závazný mezinárodní právní dokumentem pro všechny státy, které ho přijaly s kodifikací práva dítěte prostřednictvím smlouvy. Za vhodné lze též připomenout vývoj a historicky přiblížit, že dětská práva jsou mezinárodně uznávána v rámci Ligy národů již od roku 1924 v dokumentem Deklarace práv dítěte. Po roce 1945 byla Liga národů nahrazena Organizací spojených národů, která v roce 1959 vyhlásila druhou Deklaraci práv dítěte, ovšem bez právní závaznosti. Z tohoto důvodu, ale až po 30 ti letech, Valné shromáždění Organizace spojených národů, New York, 20. listopadu 1989, Úmluvu o právech dítěte přijala a to s platností od 2. září 1990. Českou republikou byla Úmluva přijata dne 1. ledna 1993 se všemi závazky daných právních norem, ale současně především postavením státu tak, aby byla zajištěna jejich účinnost, včetně nutnosti vytvoření podmínek uvedených v běžném životě, týkající se základních potřeb dítěte. Právní řád ČR obsahuje prostřednictvím zákonů práva dítěte vyplývající z jednotlivých článků Úmluvy. Nezbytnou součástí chránící děti je návaznost na Listinu základních práv a svobod spadající pod ústavní pořádek České republiky.⁴⁶

V neposlední řadě forma citace, že: „*Úmluva o právech dítěte poskytuje příležitost k plnému uznání a k lepšímu postavení dětí všude na světě a nejlépe vyjadřuje úsilí mezinárodního společenství o dobro dětí*“⁴⁷, se dotýká zájmu dobra dítěte v rozchodové situaci rodičů, což je i cílem dané bakalářské práce a to prostřednictvím multidisciplinární spolupráce institucí, které jsou základem CP.

⁴⁶ KOBLOVÁ, Soňa a Věra MIŠURCOVÁ, ed. *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: Themis, 1998. Prevence se musí vyplatit. ISBN 80-85821-56-7, s. 3

⁴⁷ TAMTÉŽ, s. 4

3.3.1 Legislativní vymezení

Sociálně - právní ochrana dětí, spadající do odvětví veřejného práva je legislativně ukotvena v zákoně č. 359/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Ochrana dětí je stvrzena dalšími zákony a mezinárodními dokumenty, především Listinou základních práv a svobod a jak již bylo řečeno, Úmluvou o právech dítěte. Právní předpisy se prolínají s mezinárodními smlouvami, nařízeními Rady EU a doporučeními RE.⁴⁸

Legislativní vymezení v rámci CP týkající se zanedbávání dítěte ve smyslu jeho emočních a sociálních potřeb se řadí mezi závažné druhy forem zanedbávání a to nejen, kdy jsou děti významně a závažně ohroženy, ale také v případech vyplývajících ze sporů o dítě v případě rozvodovosti. Rodiče využívají dítě jako nástroj v řešení jejich vyhoceného sporu s neochotou o smírné vyřešení konfliktu, čímž dítěti způsobují nepopsatelné trauma, které není na první pohled viditelné jako v případech klasického týrání.

I když dojde k rozchodu partnerů, je potřebné mít na mysli neustále dobro dítěte, které je jedním z principů CP. Důležitost, že děti potřebují oba rodiče ke svému zdárnému psychickému i fyzickému vývoji citují autoři Pemová a Ptáček slovy, že: „*Potřeba kontaktu dítěte s oběma rodiči a možnost utvářet si s oběma intenzivní a perspektivní vztah je natolik závažná, že je ukotvena jako jedno ze základních práv dítěte v Úmluvě o právech dítěte.*“⁴⁹

Jak bylo zmíněno již v předešlých kapitolách, důležitost komunikace v rozhodových a rozvodových případech je jedním z principů CP nejen v rámci IS, ale také v tom, aby bylo dítěti umožněno vyjádřit se jak v soudním, tak ve správním řízení a to přímo, nebo za pomoci zástupce, či příslušného orgánu, což je ukotveno v Úmluvě o právní ochraně dítěte, v 1. části, v článku 12, bod 2.⁵⁰

Přesto, že Cochemský model není postaven na základech legislativy, ale na znalosti postupu, lidskosti, přístupů k dané problematice, vždy s hlavní myšlenkou dobra dítěte v rámci profesionality všech pracovníků interdisciplinární koordinované spolupráce. A to mezi soudem, orgánem sociálně - právní ochrany dětí (obecním úřadem obce s rozšířenou působností) a organizacemi poskytující odbornou poradenskou péči, nelze legislativu obcházet. Jedná se hlavně o situace, pokud vznikne problém vedoucí k neshodě rodičů v

⁴⁸ NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. 2.*, aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, [2016]. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7554-022-5, s. 9

⁴⁹ PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5695-0, s. 9

⁵⁰ KOBLOVÁ, Soňa a Věra MIŠURCOVÁ, ed. *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: Themis, 1998. Prevence se musí vyplatit. ISBN 80-85821-56-7, s. 15

péči o děti, tzv. rodičovský konflikt, kdy nezbytně následuje řešení v rámci příslušných zákonů a legislativních úprav, vycházejících z oblasti veřejné a státní správy a dalších institucí pravomocně určených obcemi s rozšířenou působností, mezi které se řadí prvotně OSPOD.

Zmiňujeme-li legislativu v procesu CP je nutno dodat, že se netýká jen případů rodičovského konfliktu, ale i následujících kroků v konkrétní rozvodové situaci, týkající se výživného a v podstatě úpravy RO, což je zakotveno v paragrafu 466 (dále jen §) o zvláštních řízeních soudních.

Jedním z dalších základních zákonů řešících problematiku postavení manželů v rámci rozvodového řízení je Zákon o rodině č. 94/1963 Sb., který § 18 (od 1. 1. 2014 Nový občanský zákoník č. 89/2012 Sb.), mimo jiné, určuje stejná práva a povinnosti týkající se společné péče o dítě, včetně vytváření zdravého rodinného prostředí, dle svých možností a schopností, s právem na stejnou životní úroveň.⁵¹

V neposlední řadě je nutno zmínit legislativu mezinárodního práva, o které hovoří Matoušek v souvislosti s tím, že ve 20. století bylo dítě považováno jako středobod společnosti. Z daného závěru vyplynulo, že jeho ochrana patří mezi velmi důležité zájmy státu. Takto se vyjádřila v roce 1924 ženevská deklarace práv dítěte Společnosti národů, což je dodnes považováno za 1. dokument mezinárodního práva pracujícího s pojmem – nejlepší zájem dítěte. Matoušek dále konstatuje, že: „*Podle článku 3 Úmluvy zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými nařízeními sociální péče, soudy, správními či zákonodárnymi orgány.*“⁵²

Na základě těchto myšlenek lze zkonstatovat, že výše uvedené smýšlení je cílem i CP a je podstatou u všech interdisciplinárních institucí, které by nejlepší zájem dítěte měly vždy a za každé situace upřednostňovat při určování RO, s využitím všech metod, postupů a není-li zbylí, tak i zákonů.

Nutno připomenout, že stejným směrem se ubírá jak CP založená v Německu, tak i CP v ČR, která apeluje na všechny zesíťované instituce, aby směřovaly svůj cíl ke společnému závěru, což znamená ke smírnému řešení. V ČR v rámci legislativy je smírní řešení obsaženo v Občanského zákoníku.

⁵¹ *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Brno: Ekologický právní servis, c2000. ISBN 80-902570-8-9, s. 11

⁵² MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3, s. 69

3.3.2 Orgány zajišťující sociálně - právní ochranu dětí

K danému tématu týkajícího se orgánů zajišťujících sociálně - právní ochranu dětí lze říci, že ochrana dětí je zabezpečena státními a obecními orgány a to jednak prostřednictvím soudů, dále orgánem sociálně - právní ochrany tvořeným obecními úřady s rozšířenou působností, za pomoci odborů sociální péče. V neposlední řadě krajskými úřady, za pomoci referátu sociálních věcí, zaštitěné Ministerstvem práce a sociálních věcí. Ovšem nelze opomenout důležitost Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu, dále i příspěvkové a dobrovolné organizace, které se na ochraně dětí též podílejí.⁵³

Vzhledem k tomu, že děti patří mezi nejvíce zranitelnou skupinu ve společnosti, je úkolem nás všech, ale především státu a dalších veřejných orgánů ochránit je. Díky zavedenému systému CP v případech rozchodu partnerů v co nejkratší době vyřešit RO, k čemuž napomáhá OSPOD, s hlavním cílem hájit zájmy dítěte. Nutno uvést, že OSPOD je orgánem spadající pod veřejnou správu a v souvislosti s RO v rámci CP se řadí mezi primární.

Neumannová dodává, že: „... je stálým účastníkem v řízení týkajících se úpravy poměrů k dětem.“⁵⁴ Jak dále zmiňuje, tato ochrana z hlediska zákona i z hlediska sociální práce je ukotvena v platné legislativě s tím, že ji mohou vykonávat pouze sociální pracovníci.⁵⁵

3.3.3 Činnost pracovníků sociálně - právní ochrany dětí

Činnost pracovníků sociálně - právní ochrany dětí v rozvodovosti partnerů (rodičovské odpovědnosti) je vyžadována pro potřeby soudní praxe, spadající pod rámec rozhodování soudů o úpravě práv a povinností k nezletilému dítěti, ukotveno v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb. v platném znění, od 1. ledna 2014 upraveno Novým občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb., kdy jsou v rámci CP oba orgány součástí dalších rovnocenných

⁵³ *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Brno: Ekologický právní servis, c2000. ISBN 80-902570-8-9, s. 19

⁵⁴ NEUMANNOVÁ, Helena. *Postoje sociálních pracovníků OSPOD ke Cochemské praxi ve vybrané lokalitě*, diplomová práce, Brno, 2019/2020, [online]. [cit. 2021-11-16].

Dostupné z: https://is.muni.cz/th/rdxa0/Diplomova_prace_Cochem.pdf, s. 49

⁵⁵ TAMTÉŽ, s. 49

interdisciplinárních odborných institucí směřujících, jak již bylo uvedeno, k nejlepšímu zájmu dítěte.⁵⁶

Jak uvádí Jürgen Rudolph z německé praxe: „*Odbor péče o dítě se v Cochemské konvenci zavázal, že ještě před takto rychle nařízeným soudním jednáním, naváže intenzivní kontakt se všemi členy příslušné rodiny a bude se účastnit všech ústních jednání.*“⁵⁷

Tento jeho názor postupu patří v ČR bezesporu též k základním povinnostem pracovníků sociálně - právní ochrany dětí.

V návaznosti na zprostředkování setkání členů rodiny navazují další činnosti pracovníka SPOD, mezi které dále patří:

- prošetřit jak skutečné poměry v rodině, tak poměry obou rodičů
- prozkoumat u každého rodiče jeho možnosti a schopnosti osobní péče o dítě, vč. možnosti podílu výchovy další osoby
- orientovat se v pracovním i osobním životě obou rodičů, v rámci pracovní činnosti a časové flexibility
- seznámit se s bytovým prostředím obou rodičů, potažmo s vhodnými prostory pro dítě
- zjistit v případě nových partnerů vzájemné vztahy mezi dítětem a novým partnerem
- objektivně zjistit: přání dítěte, týkající se upřednostnění vztahu k jednotlivému rodiči, a zda není ovlivňováno jedním z rodičů a výdělkové schopnosti rodičů
- zjistit a zmapovat, v případě stěhování nebo rozdělení sourozenců postoj dítěte, vč. daných dopadů⁵⁸

⁵⁶ DOBRUŠOVÁ, Eva a kol. *Sociálně-právní ochrana dětí v případě rozvodových a rozchodových konfliktů, Právo na dětství*, MPSV ČR, 2012. ISBN 978-80-7421-048-8, s. 6

⁵⁷ RUDOLPH, Jürgen, *Jsi moje dítě, „Cochemská praxe“ – cesty k lidstějšimu rodinnému právu*. Z německého originálu „*Du bist mein Kind*“, přeložil Tomáš Podivínský, generální konzul České republiky v Německu, se sídlem v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN, s. 27

⁵⁸ DOBRUŠOVÁ, Eva a kol. *Sociálně-právní ochrana dětí v případě rozvodových a rozchodových konfliktů, Právo na dětství*, MPSV ČR, 2012. ISBN 978-80-7421-048-8, s. 7

3.3.4 Opatrovnické spory a úloha orgánu sociálně - právní ochrany dětí

Opatrovnické spory jsou neméně důležitou činností spadající do úkolů OSPODu a chránící děti před konflikty rodičů. Úlohu postavení OSPODu před soudem v roli opatrovníka vykonává obecní úřad s rozšířenou působností, který dítě zastupuje v:

- péče soudu o nezletilé (§ 176 a násl. o. s. ř.)
- řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení (§ 180 a násl. o. s. ř.)
- řízení o osvojení (§ 181 a násl. o. s. ř.)
- řízení o výkonu rozhodnutí o výchově nezletilých dětí (§ 272 a násl. o. s. ř.)
- řízení o vydání předběžného opatření (§ 74 a násl., případně § 102 o. s. ř.)
- řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí (§ 193 a násl. o. s. ř.)

OSPOD výlučně vystupuje jako návrhvatel v řízení o vydání předběžného opatření podle § 76 a) o. s. ř.⁵⁹

Nováková popisuje roli OSPODu v případě opatrovnického sporu následovně: „*OSPOD- Orgán sociálně právní ochrany dětí vystupuje v rámci opatrovnického řízení ve věci péče o nezletilé ve dvojí roli. Jako poskytovatel poradenství rodičům (paragraf 11 odst. 1 písm. a) ZOSPOD a v roli kolizního opatrovníka, bývá jím soudem jmenován pracovník OSPOD v naprosté většině případů (§ 892 odst. 3 zákona č.89/2012 Sb. OZ a § 469 zákona č. 292/2013 Sb. ZŘS).*“⁶⁰

Pracovník v roli kolizního opatrovníka zrealizuje společnou schůzku rodičů na pracovišti OSPODu, kdy poučí rodiče:

- „*o principech a průběhu řízení*
- *principech rozhodování soudů (posuzování rodičovských kompetencí)*
- *náležitostech návrhu (až na výjimky nepomáhá sepsat návrh jen jednomu z rodičů)*
- *nutnosti zajištění důkazů pro soud (doložení dokumentů: výši příjmu, oddací list aj.)*

⁵⁹ TAMTÉŽ, s. 9

⁶⁰ NOVÁKOVÁ, Markéta. *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci: metodika pro opatrovnické řízení cochemského typu*. Karviná: Akademický ústav Karviná, z.ú. 2019. [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: http://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf, s. 20

- *participačních právech dítěte, což zahrnuje:*
- *právo na informace (od rodičů)*⁶¹

3.3.5 Kritéria rozhodování soudu o nezletilých dětech

Pro lepší představu daných kritérií je nutné jednotlivé body podrobněji vysvětlit a v souvislosti s nimi zmínit i to, že Jürgen Rudolf nahlíží na rozhodování soudu v rámci rodinného práva v CP jako na úkol intervenční, očima nezletilých dětí. Podotýká, že hlavním cílem je zachování společné odpovědnosti obou rodičů, na které mají děti nárok.⁶²

Kritéria pro rozhodování soudu o svěřeni dítěte do výchovy jsou obsažena ve velké novele zákona o rodině č. 91/1998 (od 1. 1. 2014 nahradil Zákon o rodině Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.). Nezbytným prioritním předpokladem je už mnohokrát zmiňovaný zájem dítěte plynoucí z Úmluvy o právech dítěte. Nutno uvést zřetel na osobnost dítěte, především jeho vlohy, schopnosti a v neposlední řadě životní poměry rodičů, týkající se vývojových možností.⁶³

Dle Dudové je nezbytným úkolem soudu přihlídnout k tomu, jak je dítě citově orientováno, jaké má zázemí, jaké jsou výchovné schopnosti a odpovědnost rodičů. Dále k stabilitě následného výchovného prostředí, na ochotě výchovy společné dohody rodičů, k vazbám na sourozence a ostatní příbuzné, včetně hmotného zabezpečení a bytových poměrů rodičů.⁶⁴

Mezi další kritéria rozhodování soudu o nezletilých dětech v ČR patří:

- *„ rychlost*
- *neformálnost (jiný soudní rok)*
- *omezení písemných stanovisek (zpráv)*
- *přímá komunikace s OSPOD a dalšími aktéry*
- *poučení rodičů o okolnostech, které bude při svém rozhodování zvažovat*⁶⁵

⁶¹ TAMTÉŽ, s. 12

⁶²RUDOLPH, Jürgen, *Jsi moje dítě, „Cochemská praxe“ – cesty k lidštějšímu rodinnému právu.* Z německého originálu „*Du bist mein Kind*“, přeložil Tomáš Podivínský, generální konzul České republiky v Německu, se sídlem v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN, s. 17

⁶³ DUDOVÁ, Radka a Šárka HASTRMANOVÁ. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti.* Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-124-8, s. 73

⁶⁴ DUDOVÁ, Radka a Šárka HASTRMANOVÁ. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti.* Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-124-8, s. 73

⁶⁵ CIRBUSOVÁ, Martina, BRZOBOHATÝ, Robin. *Cochemská praxe – Úvod do interdisciplinární spolupráce*, prezentace ze dne 4. 3. 2021 (Cochem MC RB). [Powerprint]

Rychlost: Přesto, že soudy nejsou limitovány termíny, již z lidského hlediska je rychlost jednání a uzavření sporu RO prioritou pro dotčené děti, v zájmu jejich emočního vývoje.

Neformálnost: Jiný soudní rok: Ne všechny soudy v praxi tuto činnost vykonávají, ale pokud ano, jedná se o postup méně formální, ale přesto efektivní, se zapojením rodičů, ovšem s jasnými hranicemi určenými soudcem.

Omezení písemných stanovisek (zpráv): Nepřepřelňovat soudní spisy písemnými zprávami, opakujícími se vyjádřeními rodičů, které vedou k nepřehlednosti soudního spisu.

Přímá komunikace s OSPOD a dalšími aktéry: Vyžádání zpráv z OSPODu při jiném soudním roku a soudním jednání, dále zprávy od participujících organizací jako je poradna nebo mediátor, obsahující informace o skutečném přístupu a chování rodičů.

Poučení rodičů: Autoritativní seznámení rodičů s principy a průběhem řízení, na co bude dán důraz při posuzování rodičovské kompetence s tím, že rozhodnutí o osudu svého dítěte záleží hlavně na nich.⁶⁶

3.3.6 Poradenská činnost orgánu sociálně - právní ochrany dětí a působení na rodiče a dítě

Poradenská činnost je nezbytnou službou OSPODu pro rodiče v rozhodových situacích, vztahujících se k rozhodování RO. Všeobecně je známé, že poradenskou pomoc kontaktují ve většině případů ženy. V modelu CP je oběma rodičům doporučována pomoc OSPODu, v případě nutnosti i nařizována. Ne vždy je pomoc vítána, někdy se naopak rodiče staví k alternativě pomoci odmítavým postojem. Nezbytností v poradenské činnosti je mít na mysli způsob působení na rodiče takovým způsobem, aby pochopili, že vše je konáno pro blaho dítěte.

Nicméně, působení OSPOD určený státem je institucí chránící především zájem dítěte, na kterého mnohdy rodiče zapomínají a řeší svoji krizovou situaci vzájemnou útočnou strategií, bez ohledu na dítě. Prvořadým úkolem podloženým odborností pracovníků OSPOD je práce s rodiči ve formě edukace, poté předání informací s odkazy na různé zdroje

⁶⁶ NOVÁKOVÁ, Markéta. *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci: metodika pro opatrovnické řízení cochemského typu*. Karviná: Akademický ústav Karviná, z.ú. 2019. [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: http://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf, s. 12,14,18

poskytující informace, bez vzájemného setkání s druhým rodičem, ani s pracovníkem OSPOD.⁶⁷

Zde nastupuje do popředí důležitá role pracovníka tak, jak ji charakterizuje Nováková RO: ...*“vést rodiče k jejich zodpovědnosti a neustále jim připomínat potřeby dítěte. Na jeho potřeby, přání, prožívání, potřebu vědět, co se děje, jak konkrétně se ho to bude týkat.*“⁶⁸

Neméně důležité je pochopit jejich chování v krizové situaci. Poté následně odborně působit na rodiče s doporučením využití poradenských center a dalších pomocných institucí, které zmírní dopady rozpadu rodiny na dítě, kdy i model CP, dle J. Rudolpha určuje směr k cíli, právě pomocí interdisciplinárnosti institucí, mezi které poradenská činnost OSPOD bezesporu patří.⁶⁹

Jak již bylo zmíněno, OSPOD poskytuje základní poradenství v případě řešení rodičovského konfliktu, kdy je hlavní úloha spatřována v přesvědčení rodičů k znovu převzetí RO. Mluvíme-li o poradenské činnosti působící na rodiče a dítě, nelze opomenout doporučení odborných služeb při řešení rodičovských sporů, v případě nepřijmutí pomoci OSPOD a to především odborných poraden.

O poradenství všeobecně se zmiňuje J. Rudolph jako o pomoci mládeži prostřednictvím obcí. Instituce, které poradenství poskytují, jsou bezplatné a jsou charakteristické především dobrovolností. Dále upřesňuje, že: *„Poradenství je součástí interdisciplinární kooperace v Cochemské praxi, která rovněž zahrnuje možnosti mediace.“*⁷⁰

⁶⁷ NOVÁKOVÁ, Markéta. *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci: metodika pro opatrovnické řízení cochemského typu*. Karviná: Akademický ústav Karviná, z.ú. 2019. [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: http://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf, s. 30

⁶⁸ TAMTÉŽ, s. 8

⁶⁹ TAMTÉŽ, s. 8

⁷⁰RUDOLPH, Jürgen, *Jsi moje dítě, „Cochemská praxe“ – cesty k lidštějšímu rodinnému právu*. Z německého originálu *„Du bist mein Kind“*, přeložil Tomáš Podivínský, generální konzul České republiky v Německu, se sídlem v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN, s. 59

4 Vlastní práce

Cílem praktické části bylo pomocí expertního dotazování formou strukturovaného rozhovoru s vybraným vzorkem respondentů zmapovat situaci v oblasti interdisciplinární spolupráce při řešení konfliktu u rozvodových či rozchodových situací. Tímto zmapováním přinést ucelenější přehled o metodách, postupech, službách, pozitivích a negativích v oblasti IS při zavádění principů Cochemské praxe v oblasti řešení rodičovského konfliktu ve spolupráci s OSPOD v České Lípě.

4.1 Cíl výzkumu

Na začátku výzkumu byl stanoven hlavní cíl práce a dílčí cíle. Hlavním cílem je objasnění multidisciplinární spolupráce jednotlivých aktérů Cochemského modelu a na jaké úrovni se tato spolupráce nachází. Byly určeny i dílčí cíle. Prvním dílčím cílem bylo zjištění, zda má Cochemský model určité rezervy, ať už na straně rodičů či členů interdisciplinárního týmu. Druhým dílčím cílem bylo objasnění, jakým způsobem probíhá školení zaměstnanců s ohledem na CP a zda je na dostatečné úrovni.

4.2 Metodika

Pro zodpovězení výzkumných otázek a naplnění cíle této bakalářské práce byla zvolena kvalitativní metoda, která nejvíce poslouží k reflexi zkoumané problematiky. Vědecká procedura je současně implementačním *postupem* uplatňování *výzkumných* metod a v bakalářské práci tuto kvalitativní metodu představují zvolené výzkumné postupy, kterými jsou expertní dotazování a sekundární analýza dat. Expertní dotazování představuje polostrukturovaný (řízený) rozhovor na předem připravené otázky, které jsou respondentům předčítány. Sekundární analýza dat bude provedena z dostupných odpovědí respondentů a znázorněná pro lepší přehlednost pomocí grafů. Grafy budou představeny pomocí koláčového zobrazení a vytvořeny v aplikaci MS Word.

4.2.1 Výzkumné otázky

Pro naplnění výše uvedeného cíle byly stanoveny tyto výzkumné otázky, které byly přímo zařazeny jako stěžejní u probíhajícího polostrukturovaného rozhovoru:

1. Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?
2. Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?
3. Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?
4. Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?
5. Jakou formou je toto školení financováno?
6. Jak vnímáte a hodnotíte spolupráci či přístup rodičů?
7. Jste si vědom/vědoma nějakých slabin modelu CP?
8. Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?

4.2.2 Polostrukturovaný rozhovor

Rozhovor (interview) v kvalitativním výzkumu patří mezi nejobtížnější a současně nejvýhodnější metody pro získávání kvalitativních dat. Vedení rozhovoru vyžaduje od výzkumníka specifické dovednosti, citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu. Kvalitativní rozhovor není pouze sběrem dat, ale může mít i intervenční charakter, proto je vhodné, aby tazatel nabídl dotazovanému možnost dodatečného kontaktu.

V celém procesu získávání dat metodou rozhovoru je důležitá důsledná příprava na setkání a rozhovor, vedení vlastního dotazování, přepis a reflexe rozhovoru, analýza dat a vypracování výzkumné zprávy.

Dle míry strukturace lze vedení rozhovoru rozdělit do tří základních skupin:

- nestrukturovaný rozhovor
- polostrukturovaný rozhovor
- strukturovaný rozhovor⁷¹

⁷¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4, s. 407

V bakalářské práci byl k zjištění a vyhodnocení požadovaných informací zvolen polostrukturovaný rozhovor, u něž je definováno tzv. jádro rozhovoru, což znamená minimum témat a otázek, které má tazatel za povinnost probrat. Tazatel tak má určitý stupeň jistoty, že všechna témata budou skutečně probrána. Vhodné je, aby si tazatel ověřoval odpovědi dotazovaného, aby se zamezilo nepochopení a následně nesprávnou interpretaci získaných dat. Kvalitativní výzkum bude probíhat na oddělení sociálně - právní ochrany dětí v České Lípě. S pracovníky příslušného oddělení bude proveden polostrukturovaný rozhovor, jehož odpovědi na otázky budou nahrávány na diktafon a následně pro účely použití v bakalářské práci a interpretaci výsledků přepsány.

4.2.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek čili dotazované respondenty tvořili zaměstnanci pracující na OSPODu v České Lípě. Podařilo se uskutečnit rozhovor a získat odpověď samotné vedoucí tohoto oddělení a jejich kolegů pod ni spadajících, kteří řeší problémy nastávající z rozvodových či rozchodových situací. Celkem bylo osloveno sedm zaměstnanců, kteří poskytli odpověď na osm předem připravených otázek. Musím zmínit, že jedna zaměstnankyně poskytla z důvodu krátké praxe odpověď pouze na otázku, která se týká rezerv CP, k ostatním se bohužel vyjádřit odmítla. Odpovědi ostatních zaměstnanců byly zpracovány v následující podkapitole.

4.2.4 Souhrn rozhovorů

Respondent č. 1

1. Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?

„K samotnému rodičovskému konfliktu často rodiče řeší situaci na OSPOD, kdy se domnívají, že OSPOD vše vyřeší. Proto je dobré zdůrazňovat rodičovské kompetence - o dětech rozhodují rodiče, teprve poté, když se nedohodnou, můžou se obrátit na další

instituce. Rodiče často rádi přenáší zodpovědnost na další účastníky, ať již OSPOD či jiné instituce.“

2. Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?

„Domnívám se, že odborníci mají dobrý náhled na situaci, ať už psycholog, pedagog, atd., nutné je hlavně zapojení samotných rodičů, zejména, co se týče jejich přístupu, zda vůbec něco chtějí změnit a také je velmi důležitá spolupráce mezi sebou.“

3. Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?

„K výhodám patří – např. že je stanovený termín setkání, čas, přesná pravidla, hranice, dále objasnění role OSPOD, role OS, role organizace. K nevýhodám – někdy je nutný čas pro rodiče, tzn. nespěchat. Rodiče mají vidinu, že se vše vyřeší během jednoho tzv. sezení.“

4. Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?

„Pracovníkům OSPO jsou nabízeny semináře na téma Cochemská praxe. Jedná se o nové semináře, které např. ve srovnání s rokem 2020 v nabídce nebyly. Dále Krajské úřady Libereckého kraje se snaží nabízet obdobná témata.“

5. Jakou formou je toto školení financováno?

„Pokud jsou semináře akreditované MPSV, tak jsou hrazeny z dotace sociálně právní ochrany dětí. Liberecký kraj KÚ často pořádají semináře bezplatně.“

6. Jak vnímáte a hodnotíte spolupráci či přístup rodičů?

„Pro rodiče je to velmi často nové pojetí, někteří již „slyšeli“ např. z médií. Je dobré, když se více organizací, institucí podílí na CP.“

7. Jste si vědom/vědoma nějakých slabin modelu CP?

„Každá důležitá věc, potřebuje čas. I model CP vyžaduje často čas. Rodičům tedy dát možnost na vstřebání jejich rodinných konfliktů. Často pak s odstupem času řeší situaci jinak.“

8. Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?

„Rezervy zajisté jsou, CP se „rozjíždí“. Ve srovnání s jinými kraji, např. CP zatím nefunguje či ji vykonává organizace zcela samostatně. Je možné do budoucna čerpat z ciziny, kdy u modelu CP by bylo ideální, aby se jednání zúčastnili: rodiče, soudce, sociální pracovník, pracovník soudu a další.“

Respondent č. 2

8. Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?

„Dobrý den, k rozhovoru a jeho otázkám jako pracovnice náhradní rodinné péče nemám, co říci – byla jsem zapojena do případu jen jednou. Ohledně rezerv mi přijde, že by se vzhledem ke zvyšování náhradní rodinné péče mělo myslet na Cochem i tímto směrem.“

Respondent č. 3

1. Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?

„U rodičů stále převládá v případě konfliktů představa, že kdo dřív přijde, ten si nakloní instituce tak, že se budou bít za jeho zájem a bude mít „výhodu“. Případně mají představu, že jsme tu všichni od toho, abychom sbírali důkazy proti druhému rodiči. Nemají dostatečnou představu o tom, že rodičovství je oblast, ve které by mělo docházet ke spolupráci, i když v partnerské rovině se rodičovský pár rozejde.“

2. Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?

„V případě konfliktu mezi rodiči je nutné neustále poukazovat na dítě a jeho zájem, vysvětlovat rodičům, že jejich konflikt je pro dítě ohrožující a je kontraproduktivní. V tomto směru je dobré mít vypracován systém opatření, jak konflikt mezi rodiči tlumit a zvládnout tak, aby se byli schopni domluvit v zájmu dítěte.“

3. Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?

„Výhody spatřuji v tom, že v případě spolupráce je možnost, aby rodiče slyšeli jednu věc od více odborníků, na druhou stranu pokud odborníci spolupracují, je dobré, když je jejich směřování v informování rodičů stejné /tj. všichni stejný přístup/. Limity vidím v časovém zatížení více odborníků jedním případem.“

4. Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?

„Různé semináře – prezenční i online formou, mezioborová setkání.“

5. Jakou formou je toto školení financováno?

„Některé semináře jsou bezplatné, financovány z různých grantů, některé semináře se hradí z dotace MPSV.“

6. Jak vnímáte a hodnotíte spolupráci či přístup rodičů?

„Pokud spolupracují, tak kladně. Nicméně spousta rodičů na tento model není nastavena, v naší společnosti je stále nastavení ve smyslu „chci vyhrát dítě“ a ten druhý „prohraje“, u velkého počtu rodičů není ochota ke kompromisu.“

7. Jste si vědom/vědoma nějakých slabin modelu CP?

„Tak, jak je koncipován, je to velmi dobrý model k řešení situace výchovy dětí v době po rozchodu rodičů.“

8. Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?

„Někdy rodiče při jednání uzavřou dohodu, kterou si potom rozmyslí, neboť byla uzavřena velmi rychle. Poté podávají v brzké době opětovný návrh na změnu poměrů.“

Respondent č. 4

1. Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?

„V případě, že se na nás obrátí rodiče při konfliktu, doporučujeme odborný přístup.“

2. Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?

„Odborníci, kteří jsou dosud zapojeni do interdisciplinární spolupráce, spolupracují a mají zájem nadále spolupracovat.“

3. Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?

„Výhoda je rozdílnost odborníků, nevýhoda – nedostatek těchto odborníků.“

4. Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?

„Semináře jsou akreditované MPSV. Tyto semináře jsou hrazeny z dotace SPOD. Dále semináře provádí KÚ Lbc, které jsou někdy bezplatné nebo mohou být hrazeny MěÚ.“

5. Jakou formou je toto školení financováno?

„Semináře jsou hrazeny z dotace MPSV, nebo z finančních prostředků MěÚ.“

6. Jak vnímáte a hodnotíte spolupráci či přístup rodičů?

„Rodiče často neví, co je CP. Rodičům toto musí být vysvětleno, často i vysvětlení podává jiná organizace, nebo i justice. Přístup některých rodičů je dobrý a spolupracují. S menší částí rodičů se nedá téměř nijak spolupracovat.“

7. Jste si vědom/vědoma nějakých slabin modelu CP?

„V některých případech je dohoda uzavřena ve velmi krátkém čase a následně dohoda není funkční a rodiče se následně obrací na OSPO, jak dále postupovat při nefunkční dohodě. Následně se vztahy mezi rodiči více komplikují a graduji.“

8. Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?

„Bylo by vhodné, kdyby CP fungovala jednotně v celé justici (po celé ČR).“

Respondent č. 5

1. Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?

„Cochemskou praxi využívají soudci okresního soudu – každý dle svého. Prozatím není jednotné, ale v případě úprav výchov, výživ a styku je hojně využívána praxe většinou soudců. Rodiče, pokud se dostaví na OSPOD, tak jsou před podáním návrhu o formě rozhodování OS v České Lípě informováni, jsou vedeni již ze strany OSPOD k dohodě. Rodiče na OSPOD vždy obdrží nabídku služeb a možnosti pomoci.“

2. Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?

„Domníváme se, že kromě výchovných opatření, by všechna jednání měla projít systémem Cochemské praxe. Odborníci – psychologové, mediátoři, se domnívám, že tuto formu řešení schvalují, také rodiče na tento postup soudu upozorňují.“

3. Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?

„Výhodou je to, že většina rodičů má zájem domluvit se. Není možné se vždy dle CP rozhodnout – ne všichni rodiče jsou schopni se domluvit. Není možné paušalizovat. Další limity jsou služby, kterých je i nadále nedostatek, které s rodiči, případně s celou rodinou pracují.“

4. Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?

„Proběhlo školení, které inicioval OS Česká Lípa, dále získané materiály od jiných soudů, kde tento modul rozhodování používají.“

5. Jakou formou je toto školení financováno?

„Není mi známo, nezajímala jsem se.“

6. Jak vnímáte a hodnotíte spolupráci či přístup rodičů?

„Již se opakují, většina rodičů se snaží formou dohody situaci řešit a je odpovědnost za dítě na rodičích, není rozhodování na soudci, rodiče nejlépe znají potřeby svých dětí.“

7. Jste si vědom/vědoma nějakých slabin modelu CP?

„Ano, není možné implementovat na všechny případy, které soud řeší.“

8. Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?

„Ano, je nutné více využívat organizací, které jsou do systému zapojeny, více tlačit na vznik služeb, které jsou schopné v dané problematice rodičům pomoci. Nedostatek služeb znamená i prodlužování jednání, je nutné opakovaně rodiče poučovat o jejich rodičovské odpovědnosti k dítěti. Edukace rodičů by měla být v případě nedohody, nařízena opakovaně.“

Respondent č. 6

1. Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?

„Využíváme principy Cochemské praxe, tím se snižuje počet řešených případů na OSPOD. Velké procento rodičů je schopno se ve věci péče o děti domluvit.“

2. Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?

„Vnímáme jako velmi potřebné propojení širokého spektra odborníků – OSPOD, OS, školská a zdravotnická zařízení.“

3. Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?

„Výhodou je komplexní přístup k potřebám dětí i rodičů. Bohužel doposud není dostatek aktivizačních služeb a není nastaven efektivní způsob široké spolupráce.“

4. Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?

„Úvodní školení proběhla ve spolupráci s OS Česká Lípa, aktuálně se nové informace předávají běžnými způsoby – v rámci porad oddělení, zapracováním do standardů kvality OSPOD, individuální školení.“

5. Jakou formou je toto školení financováno?

„Úvodní školení bylo financováno prostřednictvím OS, další školení, která pracovníce OSPOD absolvují, jsou financována z dotace na OSPOD.“

6. Jak vnímáte a hodnotíte spolupráci či přístup rodičů?

„Velká část rodičů akceptuje nový přístup, vyhovuje jim možnost dohody dle jejich potřeb. Vždy zůstane procento rodičů, kde je velmi obtížné dojít k dohodě a využití služeb je v jejich případě málo efektivní.“

7. Jste si vědom/vědoma nějakých slabin modelu CP

„Vnímáme, že někteří rodiče uzavřou dohodu, ale jeden z rodičů je více či méně k dohodě dotlačen. Dohoda se poté velmi rychle promění ve spor rodičů.“

8. Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?

„V případě velmi sporných případů by bylo efektivní vytvořit jasnější postupy pro rodiče, sjednotit postupy jednotlivých soudců. Více se zaměřovat na spolupráci všech subjektů a

zařazení soudců do jednání případových konferencí a rodiče vést důrazněji a hlavně dříve k jejich povinnostem - nařízení terapie, vypracování rodičovského plánu. “

Respondent č. 7

1. Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?

„Dle mého názoru je situace v dosavadním přístupu poměrně dobrá. Současné nastavení pomáhá minimalizovat konflikty, které pak řešíme na OSPOD. Samotný přístup hodnotím tedy velmi kladně. Za sebe bych ještě zmínila, že by se mi líbilo, kdyby byly doplněné určité kroky. Např. Podání návrhu -> edukace rodičů -> schůzka na OSPOD -> zpráva pro soud ze schůzky na OSPOD -> další kroky. Momentálně to funguje v podstatě bez toho kroku pozvat na OSPOD a zaslat zprávu. Uznávám však, že někdy se nám nakupí poměrně hodně případů a myslet ještě na to, že bych měla psát zprávu, by byl nadlidský úkon. Ale zároveň se domnívám, že by to za zkoušku do budoucna stálo. “

2. Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?

„Zapojení dalších odborníků vnímám jako velmi potřebné, protože rodiče pak mají možnost věci slyšet z více stran, slyší více odborníků a oni sami o tom mohou více přemýšlet. “

3. Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?

„Jako velkou výhodu vnímám to, že je nastavený určitý komplexní přístup, jednotliví odborníci se snaží vést rodiče stejným směrem. Limity vidím v nedostatku těchto služeb – mediace, rodinná terapie, asistovaný kontakt, asistované předávání dětí. Víím, že asistovaný kontakt a asistované předávání se může jevit jako ne zcela žádoucí, chceme přece, aby se rodiče byli schopní na péči podílet a minimalizovaly se mezi nimi neshody. Bohužel někdy těmto neshodám nelze jinak předejít. Další otázkou je pro mě pak zpoplatnění služeb. Nevážili by si rodiče více těchto služeb, kdyby si je museli zaplatit? Domnívám se, že ano, ale to je trochu běh na dlouhou trať, protože přiznávám, že se opravdu nevyznám v tom, zda bychom pak rodičům mohli tyto služby nařídit. Dalším limitem je pak samotné nastavení spolupráce mezi jednotlivými zainteresovanými službami/odborníky. “

4. Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?

„Úvodní školení k této problematice proběhlo ve spolupráci s OS Česká Lípa. Aktuální informace a nové trendy jsou předávány v rámci e-mailové korespondence, porad, školení.“

5. Jakou formou je toto školení financováno?

„Úvodní školení bylo financováno prostřednictvím OS. Další zvyšování si znalostí záleží na tom, jak jsou znalosti zvyšovány. Jelikož se zde však bavíme o financování, tak bych zmínila školení pracovníků OSPOD, které jsou hrazené z dotace pro OSPOD.“

6. Jak vnímáte a hodnotíte spolupráci či přístup rodičů?

„Domnívám se, že tento přístup je přínosný. Vnímám, že více rodičů je schopno uzavřít dohodu ve věci péče a výživy. Samozřejmě se nepodaří vymýtiti rodiče, kteří nejsou schopni se dohodnout. Tam je pro mě pak i otázkou, jak by to bylo, kdyby byla nabídka služeb rozšířenější, například o ten asistovaný kontakt, předávání dětí a podobně.“

7. Jste si vědom/vědoma nějakých slabin modelu CP

„Dle mého je CP dobrý přístup. Samozřejmě zde vždy budou nějakí rodiče, kteří k tomu přistoupí negativně. Vyložene slabin CP si asi vědoma nejsem.“

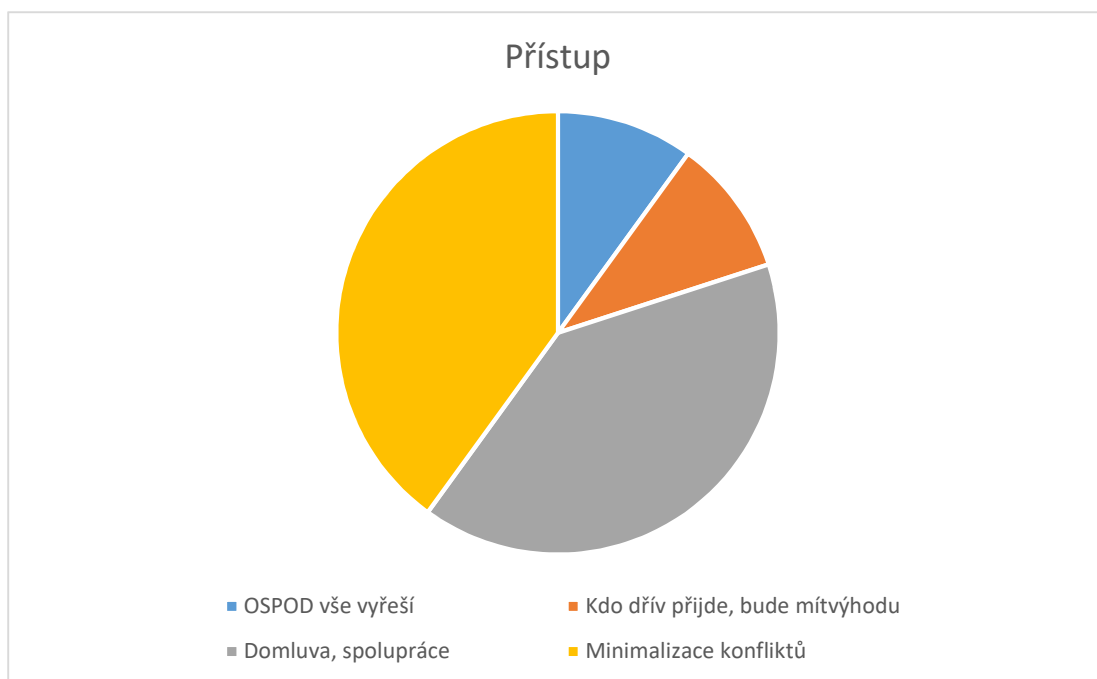
8. Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?

„V této otázce tak nějak navážu již na tu první otázku, která mi byla položena. Domnívám se, že by bylo dobré, kdyby byl postup všech zainteresovaných sjednocený. U rodičů, kteří odmítají spolupráci postupovat důrazněji – nařízení terapie, mediace, vypracování rodičovského plánu apod. Domnívám se, že by nebylo ani od věci, kdyby byl tento přístup sjednocen v rámci celé České republiky.“

4.3 Analýza a interpretace výsledků

Na otázku číslo jedna: „*Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?*“ se dostalo různých odpovědí. Bylo zjištěno, že někteří rodiče si myslí, že veškerou zodpovědnost přebírá OSPOD a ten také veškeré neshody vyřeší. Své rodičovské kompetence opomíjejí a často jsou také přesvědčeni o tom, že kdo dřív přijde, nakloní si instituce na svou stranu. Potěšující jsou ty odpovědi, ze kterých bylo zjištěno, že většina rodičů je schopna najít smír a domluvit se v zájmu svých dětí, jedna dotazována odpověděla konkrétně takto: „*Dle mého názoru je situace v dosavadním přístupu poměrně dobrá. Současné nastavení pomáhá minimalizovat konflikty, které pak řešíme na OSPOD. Samotný přístup hodnotím tedy velmi kladně.*“ Na základě odpovědí lze závěrem vyhodnotit, že přístup je na dobré úrovni a rodiče mají většinou tendence jednat ve prospěch svých dětí a na tomto základě spolupracovat či veškeré situace vedoucí ke konfliktu minimalizovat.

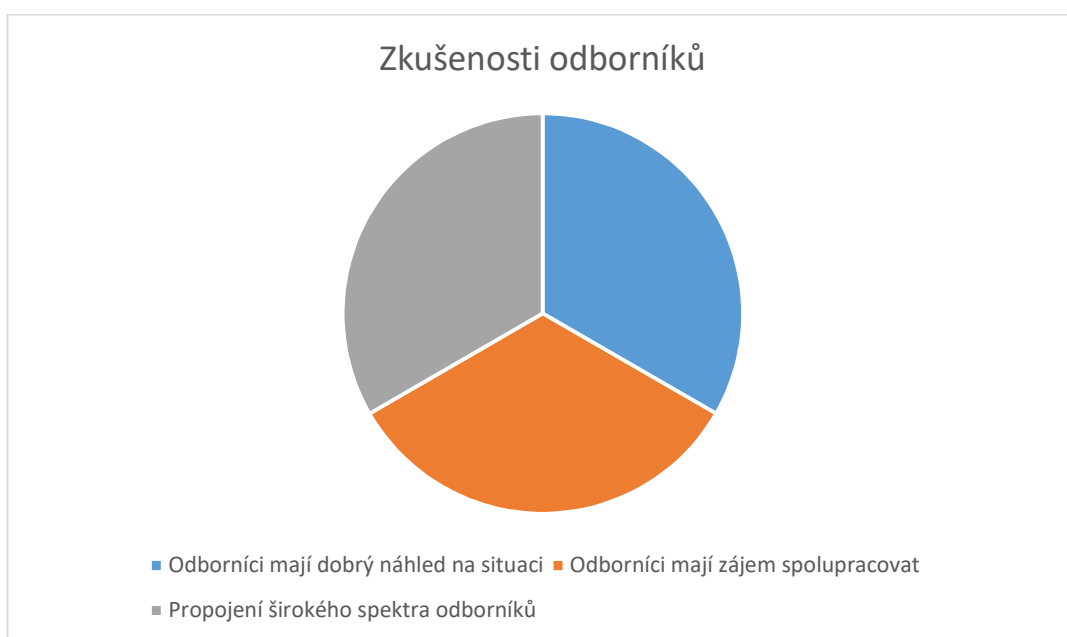
Graf č. 1 - Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat získaných z vlastního výzkumného šetření

Na druhou otázku, která zněla: „*Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?*“ bylo odpovězeno následovně. Shoda nastala v tom, že odborníci dle dotazovaných plní svou práci dobře, spolupracují a nadále mají zájem spolupracovat. Potřebné je propojení širokého spektra odborníků, ať už se jedná o OSPOD, okresní soud, školská zařízení či zařízení zdravotnická. Velká výhoda je viděna v tom, že když je v případě zapojeno více odborníků, tím pádem rodiče slyší odborný názor z více stran a je pak jednodušší započít změnu, která je potřebná pro fungování v pokračujícím rodičovském procesu. Jeden z respondentů doslova uvedl: „*Zapojení dalších odborníků vnímám jako velmi potřebné, protože rodiče pak mají možnost věci slyšet z více stran, slyší více odborníků a mohou o tom více přemýšlet.*“ Jakmile rodiče přestanou fungovat v partnerském životě, v tom rodičovském je nadále spolupráce nutná. Je to patrné i z odpovědi dalšího dotazovaného: „*V případě konfliktu mezi rodiči je nutné neustále poukazovat na dítě a jeho zájem, vysvětlovat rodičům, že jejich konflikt je pro dítě ohrožující a je kontraproduktivní. V tomto směru je dobré mít vypracován systém opatření, jak konflikt mezi rodiči tlumit a zvládnout tak, aby se byli schopni domluvit v zájmu dítěte.*“

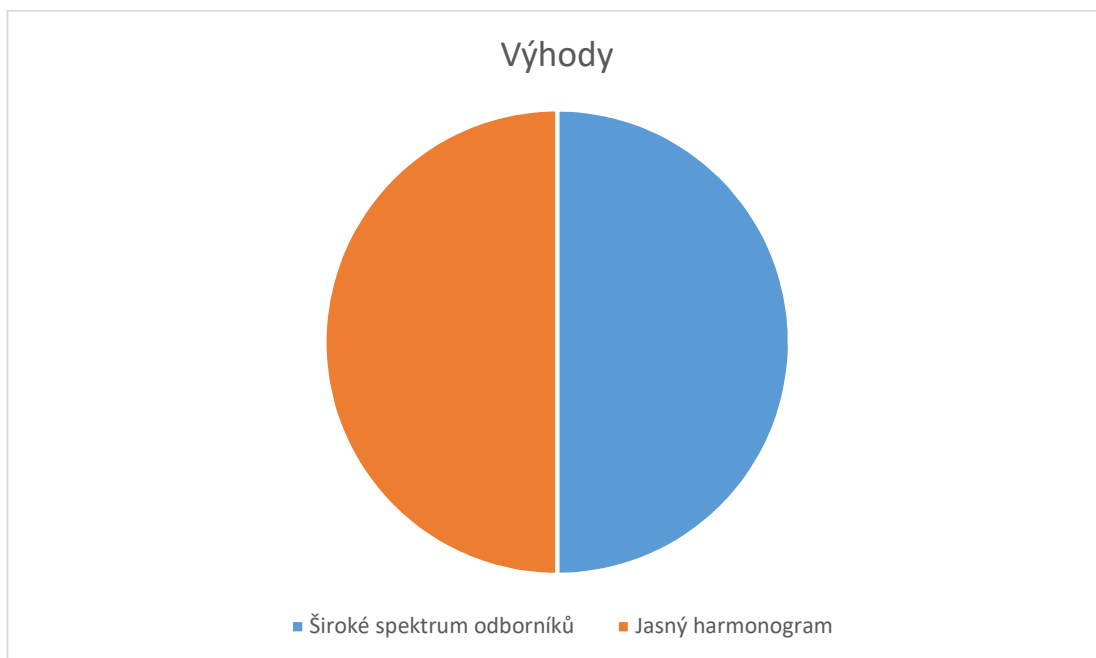
Graf č. 2 – Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat získaných z vlastního výzkumného šetření

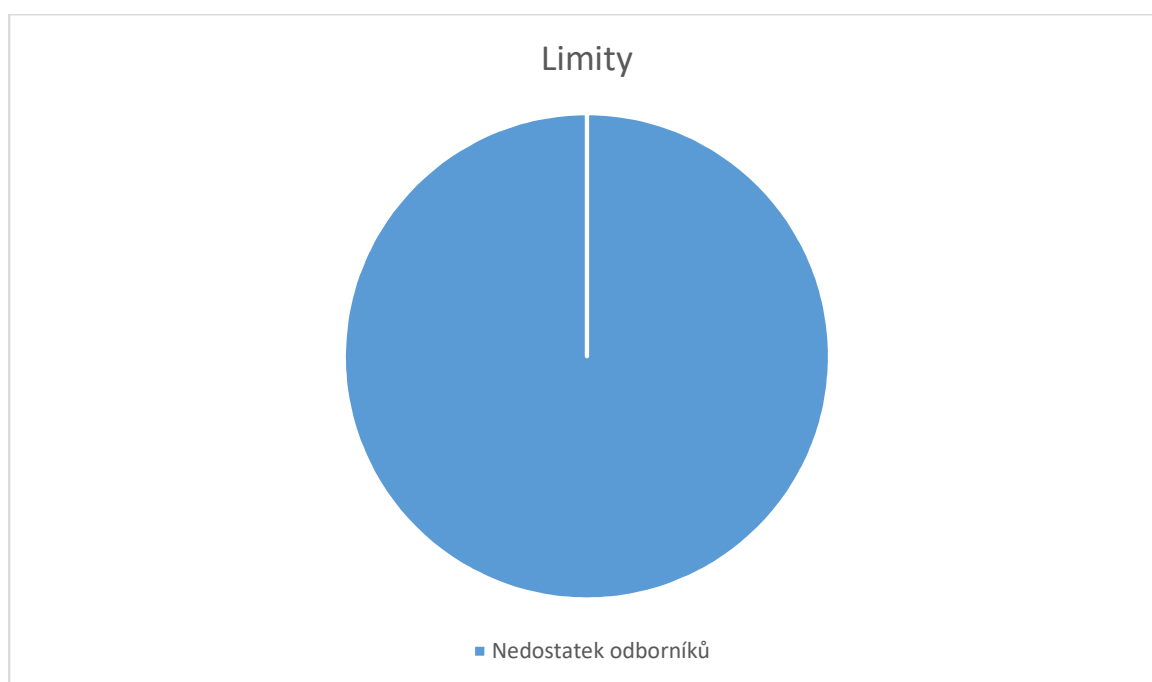
Otázka číslo tři zněla následovně: „*Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?*“ Výhody jsou téměř všemi dotazovanými vnímány stejně a spatřují je v širokém spektru odborníků, jasném harmonogramu setkání, stanovených pravidlech a také v objasnění jasných rolí a úloh OSPOD, OS. Nevýhody či limity se rovněž shodují a to především v nedostatku těchto potřebných a významných odborníků. Jedna z konkrétních odpovědí zněla takto: „*Jako velkou výhodou vnímám to, že je nastavený určitý komplexní přístup, jednotliví odborníci se snaží vést rodiče stejným směrem. Limity vidím v nedostatku těchto služeb – mediace, rodinná terapie, asistovaný kontakt, asistované předávání dětí. Vím, že asistovaný kontakt a asistované předávání se může jevit jako ne zcela žádoucí, chceme přece, aby se rodiče byli schopní na péči podílet a minimalizovaly se mezi nimi neshody. Bohužel někdy těmto neshodám nelze jinak předejít. Další otázkou je pro mě pak zpoplatnění služeb. Nevážili by si rodiče více těchto služeb, kdyby si je museli zaplatit? Domnívám se, že ano, ale to je trochu běh na dlouhou trať, protože přiznávám, že se opravdu nevyznám v tom, zda bychom pak rodičům mohli tyto služby nařídit. Dalším limitem je pak samotné nastavení spolupráce mezi jednotlivými zainteresovanými službami/odborníky.*“

Graf č. 3 Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat získaných z vlastního výzkumného šetření

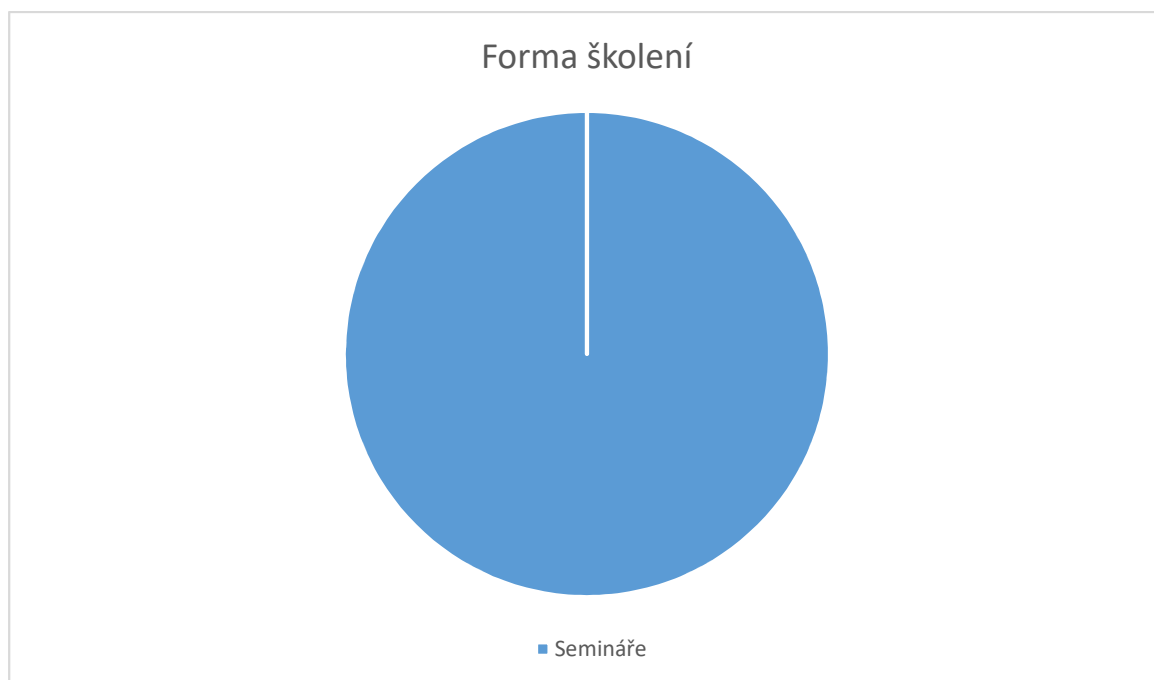
Graf č. 4 Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat získaných z vlastního výzkumného šetření

Otázka číslo 4 byla položena dotazovaným a zněla takto: „*Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?*“ Z odpovědí jasně vyplynulo, že toto školení probíhá prostřednictvím seminářů. Některé semináře zprostředkoval OS v České Lípě, jiné jsou nabízeny zaměstnancům zabývajícím se touto tematikou prezenční či online formou. „*Úvodní školení proběhla ve spolupráci s OS Česká Lípa, aktuálně se nové informace předávají běžnými způsoby – v rámci porad oddělení, zapracováním do standardů kvality OSPOD, individuální školení.*“, další odpověď zněla takto: „*Úvodní školení k této problematice proběhlo ve spolupráci s OS Česká Lípa. Aktuální informace a nové trendy jsou předávány v rámci e-mailové korespondence, porad, školení.*“

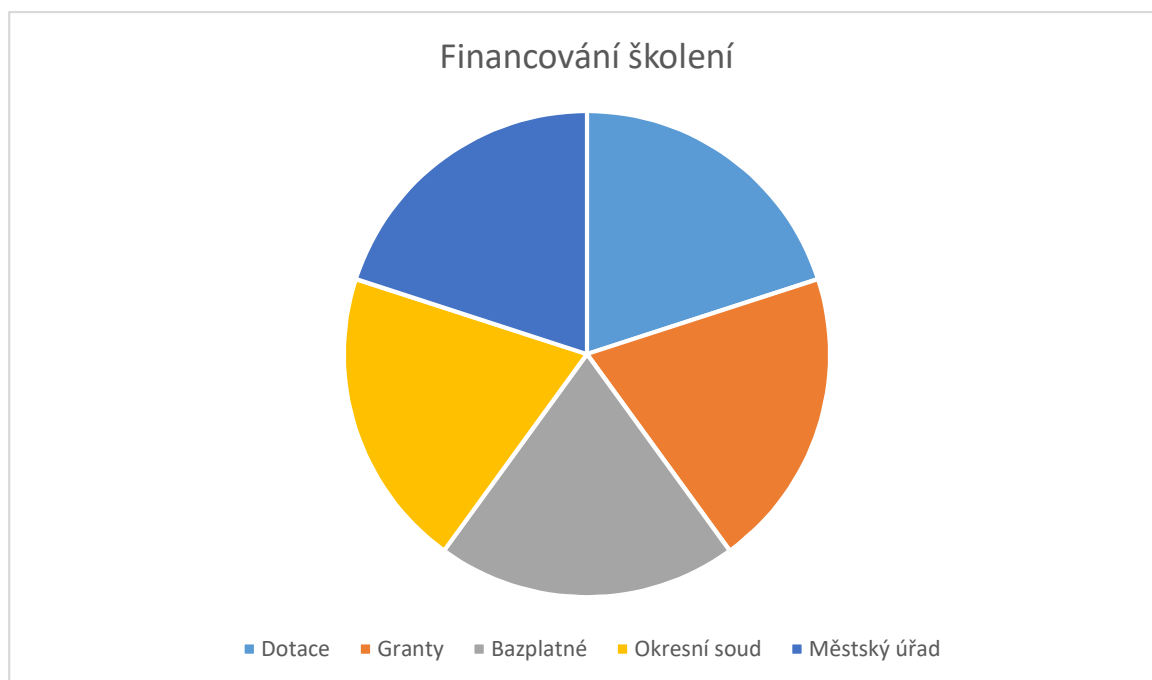
Graf č. 5 Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat získaných z vlastního výzkumného šetření

Otázka v pořadí pátá plynule navazovala na předchozí otázku a zněla takto: „*Jakou formou je toto školení financováno?*“. Díky odpovědím bylo zjištěno, že některé semináře probíhají bezplatně, jiné jsou hrazeny z dotací, ať už MPSV nebo OSPOD či různých grantů a také z prostředků OS (okresního soudu). „*Semináře jsou hrazeny z dotace MPSV, nebo z finančních prostředků MěÚ.*“ Další odpověď zněla takto: „*Úvodní školení bylo financováno prostřednictvím OS. Další zvyšování si znalostí záleží na tom, jak jsou znalosti zvyšovány. Jelikož se zde však bavíme o financování, tak bych zmínila školení pracovníků OSPOD, které jsou hrazené z dotace pro OSPOD.*“

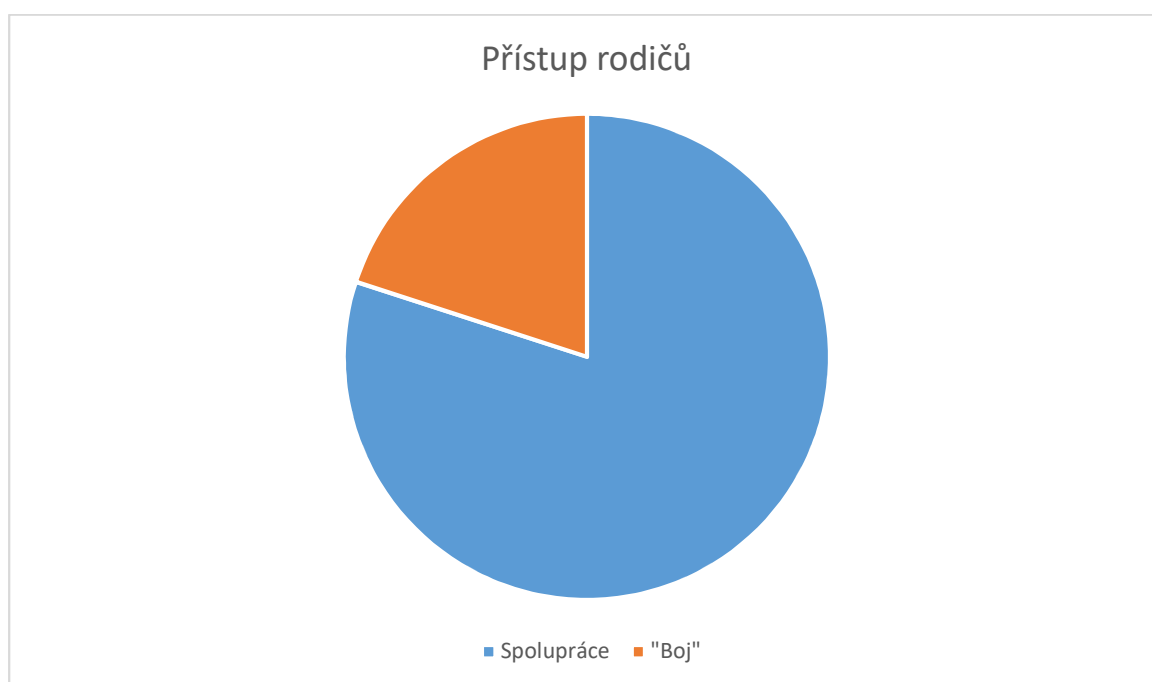
Graf č. 6 Jakou formou je toto školení financováno?

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat získaných z vlastního výzkumného šetření

Otázka šestá se týkala přístupu rodičů a byla formulována takto: „*Jak vnímáte a hodnotíte spolupráci či přístup rodičů?*“. Z odpovědí je jasné, že ne všichni rodiče tento přístup CP znají, toto je jedna z nich: „*Pokud spolupracují, tak kladně. Nicméně spousta rodičů na tento model není nastavena, v naší společnosti je stále nastavení ve smyslu „chci vyhrát dítě“ a ten druhý „prohraje“, u velkého počtu rodičů není ochota ke kompromisu.*“ A odpověď druhá: „*Rodiče často neví, co je CP. Rodičům toto musí být vysvětleno, často i vysvětlení podává jiná organizace, nebo i justice. Přístup některých rodičů je dobrý a spolupracují. S menší částí rodičů se nedá téměř nijak spolupracovat.*“ Naproti tomu rodiče, kteří jsou s přístupem srozuměni, se k tomu staví takto: „*Velká část rodičů akceptuje nový přístup, vyhovuje jim možnost dohody dle jejich potřeb. Domnívám se, že tento přístup je přínosný. Vnímám, že více rodičů je schopno uzavřít dohodu ve věci péče a výživy. Samozřejmě se nepodaří vymýtit rodiče, kteří nejsou schopni se dohodnout. Tam je pro mě pak i otázkou, jak by to bylo, kdyby byla nabídka služeb rozšířenější, například o ten asistovaný kontakt, předávání dětí a podobně.*“

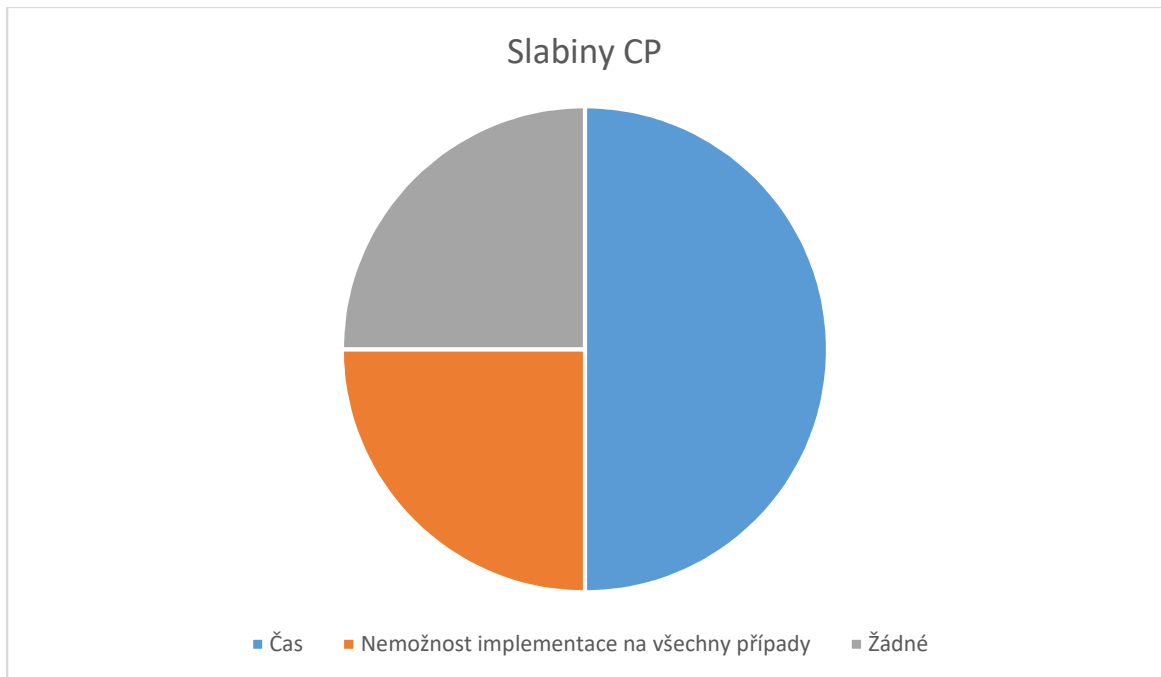
Graf č. 7 Jak vnímáte a hodnotíte spolupráci či přístup rodičů?

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat získaných z vlastního výzkumného šetření

Následující v pořadí sedmá otázka zjišťovala: „Jste si vědom/vědoma nějakých slabín modelu CP?“. Opakující se odpovědí byl jako slabina zmíněn čas. Konkrétně první odpověď zněla: *„Každá důležitá věc, potřebuje čas. I model CP vyžaduje často čas. Rodičům tedy dát možnost na vstřebání jejich rodinných konfliktů. Často pak s odstupem času řeší situaci jinak.“*, druhá odpověď měla následující znění: *„V některých případech je dohoda uzavřena ve velmi krátkém čase a následně dohoda není funkční a rodiče se následně obrací na OSPOD, jak dále postupovat při nefunkční dohodě. Následně se vztahy mezi rodiči více komplikují a gradují.“* Naproti tomu dvě z nich v CP neshledaly žádnou slabinu a to konkrétně: *„Tak, jak je koncipován, je to velmi dobrý model k řešení situace výchovy dětí v době po rozchodu rodičů.“* a *„Dle mého je CP dobrý přístup. Samozřejmě zde vždy budou nějakí rodiče, kteří k tomu přistoupí negativně. Vyložene slabín CP si asi vědoma nejsem.“* Vzhledem k tomu, že řešení sporů mezi rodiči je velmi individuální záležitost, tak jedna z odpovědí zněla i takto: *„Ano, není možné implementovat na všechny případy, které soud řeší.“*

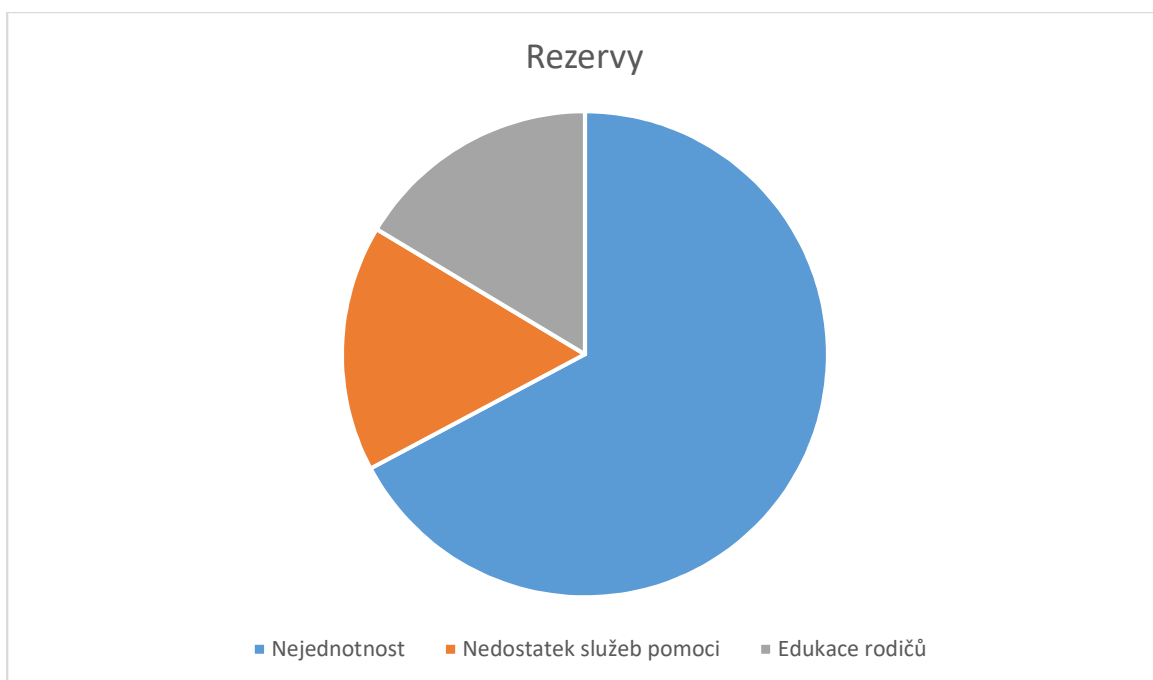
Graf č. 8 Jste si vědom/vědoma nějakých slabin modelu CP?

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat získaných z vlastního výzkumného šetření

Poslední otázkou jsme chtěli zjistit na čem je potřeba zapracovat a položili jsme ji takto: „*Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?*“. Ze získaných odpovědí jasně vyplynulo, že zásadní je v této chvíli jednotnost. Jedna z odpovědí zněla: „*Rezervy zajisté jsou, CP se „rozjíždí“ . Ve srovnání s jinými kraji, např. CP zatím nefunguje či ji vykonává organizace zcela samostatně. Je možné do budoucna čerpat z ciziny, kdy u modelu CP by bylo ideální, aby se jednání zúčastnili: rodiče, soudce, sociální pracovník, pracovník soudu a další.*“, druhá odpověď zněla: „*Bylo by vhodné, kdyby CP fungovala jednotně v celé justici (po celé ČR).*“ A poslední odpověď, která souhlasila s jednotným přístupem, zněla takto: „*V této otázce tak nějak navážu již na tu první otázku, která mi byla položena. Domnívám se, že by bylo dobré, kdyby byl postup všech zainteresovaných sjednocený. U rodičů, kteří odmítají spolupráci postupovat důrazněji – nařízení terapie, mediace, vypracování rodičovského plánu apod. Domnívám se, že by nebylo ani od věci, kdyby byl tento přístup sjednocen v rámci celé České republiky.*“

Graf č. 9 Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat získaných z vlastního výzkumného šetření

5 Výsledky výzkumu

Na začátku vlastního výzkumu byl stanoven hlavní cíl a dílčí cíle této práce. Hlavním cílem bylo objasnit multidisciplinární spolupráci jednotlivých aktérů Cochemského modelu a na jaké úrovni se tato spolupráce nachází. Abychom došli k hlavnímu cíli, určili jsme si k zjednodušení jeho naplnění i dílčí cíle. Prvním dílčím cílem bylo zjistit, zda má Cochemský model určité rezervy, ať už na straně rodičů či členů interdisciplinárního týmu. Druhým dílčím cílem bylo zjistit, jakým způsobem probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi a zda je na dostatečné úrovni.

Vzhledem k tomu, že v polostrukturovaném rozhovoru byla jasně formulována otázka a to konkrétně číslo 4 a 5 – „*Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?*“, a „*Jakou formou je toto školení financováno?*“ Dostalo se odpovědi na otázky k druhému dílčímu cíli a bylo zjištěno, že některé semináře probíhají bezplatně, jiné jsou hrazeny z dotací, ať už MPSV nebo OSPOD či různých grantů a také z prostředků OS (okresního soudu). Z odpovědi vyplynulo, že některé semináře zprostředkoval OS v České Lípě, jiné jsou nabízeny zaměstnancům zabývajícím se touto tematikou prezenční či online formou a potvrdilo se nám, že je na dostatečné úrovni. To z toho důvodu, že na OSPODu zaměstnanci absolvují úvodní školení zaměřené na CP a jsou informováni na požadované úrovni.

K objasnění druhého dílčího cíle bylo využito otázky číslo 8, která zněla: *Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?* Ze získaných odpovědí došlo k závěru, že největší rezervy jsou především v tom, že tento model není u nás ve všech zainteresovaných institucích, odborníků jednotný jako v zahraničí. Určité rezervy na straně rodičů jsou určitě v oblasti edukace a seznámení se s celým procesem CP.

Díky získaným odpovědím odborníků z praxe bylo možno objasnit multidisciplinární spolupráci jednotlivých aktérů Cochemského modelu i úroveň, na které se nachází. Vzhledem k těmto skutečnostem byla snaha hlavní cíl naplnit. Z tohoto šetření bylo patrné, že odborníci zainteresovaní do případu chtějí spolupracovat, ale bohužel ve většině případů pracuje každý činitel odděleně. Jedná se o velmi mladý model, tudíž zatím ještě chybí úplná provázanost se všemi účastníky CP a systém není jednotný pro celou ČR, což se snad do budoucna změní.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo objasnit kompetence institucí a jejich vliv na rozhodovacím procesu. Kompetence těchto institucí byly vysvětleny dostatečně v teoretické části, kdy byly veškeré informace objasněny a srozumitelně popsány za pomoci odborných publikací. Podařilo se přiblížit veřejnosti model CP v rozvodových a rozchodových situacích, jelikož této problematice byla rovněž věnována podstatná část bakalářské práce a to konkrétně celá třetí kapitola. Zde byla zmíněná a důkladně popsána historie CP, principy a stěžejní pilíře. Následovalo zpracování informací ohledně konkrétních aktérů, kteří se na CP podílejí, tudíž tato kapitola v neposlední řadě osvětlila důležitost interdisciplinární spolupráce zainteresovaných organizací a poukázala na nezbytnost spolupráce více subjektů, k dosažení spravedlivého a kompromisního řešení pro rodiče a jejich děti.

Cílem, který byl stanoven před samotným zahájením výzkumného šetření, bylo snahou naplnit, díky praktickým poznatkům získaným z vlastního výzkumného šetření.

Veškeré důležité informace byly získány z vedeného polostrukturovaného rozhovoru. Nejvíce nás zajímala otázka spolupráce všech zainteresovaných aktérů. Oslovené pracovnice se shodují, že interdisciplinární spolupráce mezi odborníky je na velmi dobré úrovni a každý z nich jedná v nejlepším zájmu dítěte. Tito odborníci jsou schopni pracovat společně na jednom konkrétním případě, kdy jsou přesvědčeni, že jakmile rodiče slyší názor od více odborníků, je jednodušší započít změnu v samotném rodičovském procesu. Tento systém Cochemského modelu je totiž nastaven tak, že ve většině řešených případů se jedná o komplexní přístup ze strany všech zainteresovaných odborníků, kteří se snaží vést rodiče jedním směrem. Oslovené pracovnice z OSPODu se shodují, že rodiče bývají s řešením situace předem seznámeni a celý soudní proces bývá díky tomuto modelu urychlen a má menší dopad na děti, především na jejich psychiku. Rodiče většinou již mají mezi sebou dohodu, s kterou předstupují k soudu. Interdisciplinární spolupráce v této problematice pomáhá rodičům získat ucelený názor na situaci a jsou jim poskytnuté informace nezávisle na tom, aby bylo jedné či druhé straně nadržováno. Vzhledem k tomu, že je to sama o sobě složitá situace, vždy by se mělo jednat především v zájmu a pro dobro dětí.

CP je relativně nový model a vzhledem k tomu, že u nás v ČR nefunguje dlouho, je zapotřebí tento model vyvíjet a neustále zdokonalovat. Již teď je patrné, že se jedná o model velmi dobře nastavený a úspěšný, ale také má zatím své určité slabiny. Bylo by vhodné, aby byl tento model jednotný pro celou ČR. Z výzkumu totiž vyplynulo, že tomu tak prozatím

není. Určitou možností by mohlo být školení pracovníků, které by financoval stát, a díky neustálému zlepšování by probíhalo v pravidelných intervalech do určité fáze, která by pro praxi byla dostačující. Dalším přínosem by mohlo být zkvalitnění služeb či nabídka nových a s tím spojené rozšíření modelu CP. Jednalo by se například o odborná sezení, rodinné terapie či vypracování rodičovského plánu. Samozřejmě by to znamenalo zapojit další organizace a zřejmě služby zpoplatnit, což by na jedné straně zatížilo ekonomické hledisko státu, neboť ze státního rozpočtu by museli být zaplacení další pracovníci, kteří by se na této spolupráci podíleli. Na druhé straně by se jednalo o finanční zatížení pro rodiče, ovšem mohla by to být cesta, díky které by si někteří rodiče poskytnuté péče a vynaloženého úsilí začali opravdu vážit. Dalším přínosem tohoto modelu by mohlo být zkrácení soudních jednání, a tudíž ve státním rozpočtu by došlo k hospodárnosti finančních prostředků, neboť takto stát vynakládá velké množství financí na dlouhé soudní procesy.

Vhodné by bylo zmínit jedinečný přístup pracovníků OSPODu, jelikož jsou těmi, které zprostředkovávají informace z probíhajících procesů rodičům. Jednají především v zájmu dítěte a rodičům předávají informace v takové formě, ze které vyplývá, že jsou to právě oni, kteří jednají ve prospěch zájmu svého dítěte. Jakmile se CP jako model sjednotí, získá řadu zkušeností a bude probíhat stejně po celé ČR, určitě se stane kvalitním postupem, který je zapotřebí při rozhodování v soudních řízeních.

7 Seznam použitých zdrojů

Vázaná literatura

CIRBUSOVÁ, Martina, Brzobohatý, Robin, *Cochemská praxe – Úvod do interdisciplinární spolupráce*, prezentace ze dne 4. 3. 2021 (Cochem MC RB) [Powerprint]

DOBRUŠOVÁ, Eva a kol. *Sociálně-právní ochrana dětí v případě rozvodových a rozhodových konfliktů, Právo na dětství*, MPSV ČR, 2012. ISBN 978-80-7421-048-8

DUDOVÁ, Radka a Šárka HASTRMANOVÁ. *Otcové, matky a porozvodová péče o děti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-124-8

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1168-3

HELUS, Zdeněk. *Psychologie 3*, Praha: Státní nakladatelství Praha, 1988. bez ISBN

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4

KOBLOVÁ, Soňa a Věra MIŠURCOVÁ, ed. *Práva dítěte v dokumentech*. Praha: Themis, 1998. Prevence se musí vyplatit. ISBN 80-85821-56-7

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. 98 s. Praha: Portál, 1994. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-85282-83-6

MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-901424-7-8

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie. ISBN 80-85850-75-3

NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. 2.*, aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, [2016]. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7554-022-5

PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Zanedbávání dětí: příčiny, důsledky a možnosti hodnocení*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5695-0

Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí. Brno: Ekologický právní servis, c2000. ISBN 80-902570-8-9

RUDOLPH, Jürgen, *Jsi moje dítě, „Cochemská praxe“ – cesty k lidštějšímu rodinnému právu*. Z německého originálu „*Du bist mein Kind*“, přeložil Tomáš Podivínský, generální konzul České republiky v Německu, se sídlem v Drážďanech, Drážďany, v listopadu 2009, bez ISBN

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Facilitativní mediace: řešení konfliktu prostřednictvím mediátora*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0091-8

Internetové zdroje

KROK PRO VŠECHNY GENERACE z. s. , výroční zpráva 2020, [online]. [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: http://krokpro.cz/data/uploads/zpravy-o-innosti/_vyrocka_2020_web.pdf

NEUMANNOVÁ, Helena, Masarykova univerzita, Brno, 2019/2020, *Postoje sociálních pracovníků OSPOD ke Cochemské praxi ve vybrané lokalitě*, diplomová práce, Brno, 2019/2020,[online].[cit. 2021-10-25].

Dostupné z: https://is.muni.cz/th/rdxa0/Diplomova_prace_Cochem.pdf

NOVÁKOVÁ, Markéta, *Komplexní péče o rodinu a děti v (po)rozvodové situaci: metodika pro opatrovnické řízení cochemského typu*. Karviná: Akademický ústav Karviná, z. ú., 2019. [online].[cit.2021-02-15].

Dostupné z: http://www.akademickyustav.cz/domains/akademickyustav.cz/wp-content/uploads/2019/10/metodika_opatrovnickeho_rizeni_cochemskeho_typu.pdf

O COCHEMSKÉ PRAXI, *Postup cochemské praxe*. [online] . [cit. 2021-10-25]

Dostupné z: <https://www.cochem.cz/wordpress/o-cochemske-praxi>

PRÁVO NA RODIČE, *20 proseb dítěte*. [online]. [cit. 2021-11-10].

Dostupné z: www.pravonarodice.cz

ROGALEWICZOVÁ, Romana, CIRBUSOVÁ, Martina (Eds.), *Cochemská praxe v České republice: sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14. – 15. 5. 2015 v Brně*, 2015. [online].[cit. 2021-09-15]. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Evropsky_projekt_Rozvoj_partnerstvi/Sborniky/Cochemska_praxe_v_CR.pdf

8 Přílohy

Příloha č. 1 - Otázky k polostrukturovanému rozhovoru

1. Jaká je situace v dosavadním přístupu k řešení rodičovského konfliktu?
2. Jaké jsou představy a dosavadní zkušenosti dotázaných odborníků zapojených do interdisciplinární spolupráce při řešení rodičovského konfliktu?
3. Jaké jsou výhody a limity interdisciplinární spolupráce?
4. Jakou formou probíhá školení zaměstnanců s ohledem na Cochemskou praxi?
5. Jakou formou je toto školení financováno?
6. Jak vnímáte a hodnotíte spolupráci či přístup rodičů?
7. Jste si vědom/vědoma nějakých slabin modelu CP?
8. Má tento model určité rezervy, na kterých by se dalo zapracovat?